

Svensk alkoholkultur – stabil eller föränderlig?

En jämförelse av dryckesmönster, motiv,
attityder och problem mellan 2015 och
2020

Mats Ramstedt & Erica Sundin

Rapport 196

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

Layout: Ida Ömalm Ronvall

ISBN 978-91-7278-320-1 (pdf)

URN:NBN:se:can-2020-11 (pdf)

Svensk alkoholkultur – stabil eller föränderlig?

Mats Ramstedt och Erica Sundin

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning

Rapport 196

Stockholm 2020

Förord

2015 genomförde CAN en befolkningsundersökning om alkoholkulturen i Sverige, med fokus på dryckesmönster, dryckesmotiv, attityder och alkoholrelaterade problem. Undersökningen var en del av EU-projektet The Joint Action on Reducing Alcohol Related Harm, Standardised European Alcohol Survey (RARHA-SEAS), som är ett projekt inom ramen för EU:s hälsoprogram 2014–2020 (Moskalewicz, 2016).

I den här rapporten presenteras resultat från en uppföljande datainsamling som CAN gjort på uppdrag av Systembolaget. Datainsamlingen genomfördes under våren 2020, på i princip samma sätt som 2015. Huvudsyftet var att titta på förändringar i den svenska kontexten under denna femårsperiod.

Att följa alkoholutvecklingen i befolkningen utgör ett av CAN:s viktigaste uppdrag. Denna rapport utgör en viktig del i detta arbete. Genom att bredda analyserna till att täcka in annat än konsumtionen, framkommer en bredare bild, som förhoppningsvis ökar förståelsen för alkoholutvecklingen i Sverige.

Stockholm 27 november 2020

Charlotta Rehnman Wigstad

Innehåll

Förord	5
Sammanfattning	7
Bakgrund	8
Data och metod	10
Alkoholvanor	11
Dryckesmotiv	17
I vilka sammanhang konsumeras alkohol?	21
Alkoholrelaterade problem av sitt eget drickande	24
Negativa konsekvenser av andras drickande	28
Attityder till alkoholpolitik	33
Sammanfattande diskussion	38
Undersökningen	42
Referenser	45
Bilaga 1: Frågeformulär	48

Sammanfattning

Det övergripande syftet med denna rapport är att undersöka om alkoholkulturen i Sverige har förändrats under de senaste fem åren. Mer specifikt jämförs dryckesmönster, dryckesmotiv, attityder och alkoholrelaterade problem med hjälp av uppgifter från två jämförbara befolkningsundersökningar bland vuxna. Den ena genomfördes 2015 och den andra 2020.

Befolkningens dryckesmönster har varit i stort oförändrade under de senaste fem åren. Andelen som dricker alkohol har visserligen minskat något, men ingen förändring har skett i hur ofta alkohol dricks. Ett undantag var i den äldsta åldersgruppen (65–84 år), som drack mindre ofta. Även berusningsdrickandet var i stort sett oförändrat, bortsett från en nedgång bland unga vuxna män (18–29 år). Denna bild framkom för flera olika indikatorer på berusningsdrickande, inklusive mer kraftig berusning. Kraftig berusning definierades här som att dricka så mycket att man vinglar eller pratar sluddrigt.

Förändringar gällande dryckesmotiv pekar på att alkohol fortfarande ofta konsumeras i syfte att förstärka positiva känslor. Det var exempelvis mer vanligt 2020 att dricka för att det var roligt och för att man gillade känslan. Det var också vanligare att uppge att man drack alkohol för att fester och andra tillställningar blev roligare av det. Förändringarna i dessa dryckesmotiv har framförallt skett bland kvinnor.

Självrapporterade alkoholproblem var i stort sett oförändrade mellan 2015 och 2020, men vissa skillnader mellan män och kvinnor minskade. Även om problem orsakade av det egna drickandet fortfarande är vanligare bland män, framkom öknings av vissa problem bland kvinnor. Det var problem som att drabbas av minnesluckor eller ångra saker man sagt eller gjort i samband med alkoholkonsumtion. I kontrast till det rapporterade färre kvinnor negativa konsekvenser av andra personers alkoholkonsumtion. Dessa problem är fortfarande vanligare bland kvinnor, men eftersom ingen nedgång skett bland män har könsskillnaderna minskat även för dessa problem.

En klar majoritet i befolkningen har uppfattningen att alkohol inte är en vara som andra och därför behöver restriktioner av olika slag. Denna uppfattning kommer också till uttryck i att minst 60 procent av de svarande är positiva till en rad specifika former av alkoholpolitik. I vissa fall har stödet för restriktioner förstärkts sedan 2015. Det gäller både uppfattningen att det bör finnas begränsningar för hur sent på kvällen man ska kunna köpa alkohol och att alkoholreklam bör vara förbjudet. I analysen av attityder till alkoholpolitik framkommer det att det inte finns tecken på förändringar i alkoholkulturen i riktning mot en minskad problematisering av alkohol. Majoritetens uppfattning har snarare förändrats mot en mer problematiserande uppfattning om alkohol.

Sammantaget pekar resultaten på att det inte har skett några stora förändringar av alkoholkulturen i Sverige sedan 2015. Flera kännetecken i det som betecknas som en så kallad torr dryckeskultur kvarstår: berusningsdrickande och hög tendens att problematisera alkohol. Dessutom uttrycker en majoritet sitt stöd för statliga alkoholpolitiska insatser.

Bakgrund

Begreppet alkoholkultur används ofta för att beskriva ett samhälles förhållningssätt till alkohol och är lämpligt när man ska jämföra länder eller förändring i ett land över tid. En vanlig definition av alkoholkultur är inlärd uppfattningar och beteenden kopplade till alkohol som delas av en stor del av befolkningen (Room, 1989). En skillnad mellan olika dryckeskulturer har ofta varit den mellan ”torra” och ”våta” dryckeskulturer. Torr dryckeskultur kännetecknas av låg totalkonsumtion och ett berusningsinriktat dryckesmönster, men även en hög tendens att problematisera alkohol och använda statliga ingripanden på alkoholmarknaden. Våt dryckeskultur avser i stället en hög totalkonsumtion, där alkoholkonsumtion är integrerad i vardagen och där alkohol mer betraktas som vilken vara som helst, som inte ska begränsas av statliga ingripanden. Sverige har traditionellt sett betraktats som ett land med torr dryckeskultur. Under de senaste decennierna har dock frågan ibland väckts om att svensk dryckeskultur kan ha förändrats (t.ex. Norström & Ramstedt, 2006).

Det övergripande syftet med denna rapport är att undersöka den aktuella stabiliteten i alkoholkulturen i Sverige. Det görs genom att studera eventuella förändringar under de senaste fem åren. Som utgångspunkt används resultat i rapporten *Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige* (Ramstedt m.fl., 2018), som innehåller en kartläggning av olika aspekter av alkoholkulturen i Sverige 2015. Rapporten baserades på data från en befolkningsundersökning, genomförd inom ramen för ett europeiskt jämförande alkoholprojekt *The Joint Action on Reducing Alcohol Related Harm, Standardised European Alcohol Survey (RARHA-SEAS)* (Moskalewicz, 2016) som jämförde alkoholkulturen i ett 20-tal europeiska länder, däribland Sverige.

Den svenska rapporten innehåller fördjupade analyser av alkoholkulturen i Sverige år 2015 med fokus på dryckesmotiv, dryckeskontext och attityder till alkohol och alkoholpolitik. När det gäller motiv till att dricka alkohol visade Landberg (2018) att personer i Sverige främst dricker för att uppnå eller förstärka positiva känslor och sociala sammanhang medan det är mindre vanligt att ha en negativ känslgrund som motiv för sitt drickande. Att dricka för att det är roligt och för att höja stämningen på fester och andra tillställningar hörde till de vanligaste motiven, medan det var mindre vanligt att ange att det var för att glömma problem eller för inte känna sig utanför. Kartläggningen av dryckeskontexter visade att alkohol oftast dricks tillsammans med mat, i hemmiljö och med vänner. Det är mindre vanligt att dricka utomhus, ensam och med kollegor (Svensson, 2018). Det fanns ett stöd för en restriktiv alkoholpolitik hos en majoritet av befolkningen (Ramstedt, 2018) och även en positiv inställning till ytterligare restriktioner på vissa områden. Stödet var exempelvis starkt för höga priser och begränsningar i tillgänglighet, men även för att införa varningstexter och förbud mot alkoholreklam. En klar majoritet i befolkningen ansåg att alkohol inte är en vara som andra och att alkohol därför behöver speciella restriktioner i en mer allmän bemärkelse.

Mot denna bakgrund är det mer specifika syftet med denna rapport att ta reda på om det har skett några förändringar i Sverige under de senaste fem åren när det gäller befolkningens dryckesmotiv, dryckeskontexter och attityder till alkoholpolitik. Det görs genom att jämföra resultaten från 2015 med en identisk befolkningsundersökning som genom-

fördes 2020. Utöver dessa frågor kommer eventuella förändringar i dryckesmönster och alkoholrelaterade problem att studeras. Dessa frågor togs inte upp i den förra svenska rapporten, men ingick i en rapport där 20 europeiska länder jämfördes, däribland Sverige (Moskalewicz, 2016). I denna rapport visade det sig att Sverige hörde till de länder där relativt många i befolkningen drack alkohol, men att man drack relativt sällan och mycket per tillfälle - ofta i form av berusning. Det framkom också att problem kopplade till just berusningsdrickande var vanliga i Sverige, exempelvis att ångra saker man sagt eller gjort i samband med att man drack alkohol. Kort sagt framstod, åtminstone vissa delar av, dryckeskulturen i Sverige som relativt torr i förhållande till många andra europeiska länder.

Perioden sedan 2015 utmärks av en något sjunkande alkoholkonsumtion i Sverige. Totalkonsumtionen har fram till 2019 minskat med fem procent, vilket är närmare 0,5 liter ren alkohol per person i åldern 15 år och uppåt. 2019 är den senast publicerade skattningen av totalkonsumtionen i Sverige (Trolldal, 2020a). Fördjupade analyser pekar på att nedgången är begränsad till män, medan konsumtionen bland kvinnor är oförändrad (Guttormsson, 2020). Även indikatorer på allvarliga alkoholskador har visat på nedgångar under denna period, bland annat den alkoholrelaterade dödligheten enligt Socialstyrelsens alkoholindex (minskning på sju procent) och alkoholrelaterad slutenvård (minskning på 21 procent). Det är av intresse att undersöka om dessa förändringar avspeglar sig i att färre dricker alkohol och i att färre dricker sig berusade. Det är också intressant att veta om nedgången i allvarliga alkoholrelaterade problem följs av färre självrapporterade alkoholproblem, som även täcker in sociala alkoholproblem, däribland problem av andras drickande. Vi ska också följa upp om en minskad totalkonsumtion reflekteras i förändrade motiv till att dricka, och i vilka kontexter alkohol dricks.

Den alkoholpolitiska diskussionen i Sverige sedan 2015 har i stor utsträckning präglats av frågor som utmanar den rådande alkoholpolitiken och vikten av statliga ingripanden på alkoholmarknaden. Det gäller exempelvis den omdiskuterade frågan om att tillåta gårdsförsäljning (Socialdepartementet, 2020), men också rapporter som innehåller mer specifik kritik mot alkoholmonopolets effektivitet (Sundén, 2018). Förändringar i vår omvärld har också bidragit till denna diskussion. I grannlandet Finland blev starkölsförsäljning i livsmedelsbutiker tillåtet 2018, vilket fick stor medial uppmärksamhet i Sverige. Samtidigt tycks inte inställningen till Systembolagets försäljningsmonopol ha påverkats nämnvärt. Årliga mätningar visar ett starkt och oförändrat stöd hos nästan 80 procent av befolkningen. Mätningar visar också att andelen i befolkningen som önskar tillåta alkoholförsäljning i livsmedelsbutiker har varit oförändrad mellan 2015 och 2019 och legat på cirka 30 procent (Svenska trender, 2019). Denna rapport ska också belysa om det skett någon förändring i befolkningens inställning till alkoholpolitiska restriktioner i bredare bemärkelse och till samhällets ansvar för att minska alkoholproblem.

En jämförelse mellan 2015 och 2020 innebär att en del av de redovisade uppgifterna för 2020 gäller en period då coronapandemin varit utbredd i Sverige. Eftersom de flesta frågor avser de senaste 12 månaderna och datainsamlingen genomfördes mellan mars och maj, går det inte att avgöra i vilken utsträckning eventuella effekter av pandemin har fångats in i svaren. När det gäller vissa aspekter av alkoholvanorna finns dock andra studier som följt utvecklingen fram till 2019. Eventuella avvikelser i våra data som sträcker sig till 2020 kan därmed möjligen kopplas till effekter av coronapandemin. Mer om detta tas upp i respektive avsnitt och i diskussionen.

Data och metod

Undersökningens genomförande med avseende på urval, bortfall och datainsamling beskrivs närmare under rubriken Undersökningen. Under varje avsnitt beskrivs de frågor som ligger till grund för respektive resultatavsnitt. Samtliga frågor härstammar från den europeiska RARHA-SEAS undersökningen (Moskalewicz, 2016).

Analys

Resultaten presenteras i form av prevalenser och medelvärden. Deskriptiva analyser användes för att ta fram uppgifter för respektive utfall för 2015 och 2020. I de flesta fall presenteras prevalenser totalt, samt uppdelat på män och kvinnor. Gällande alkoholvanor presenteras även skattningar uppdelat på åldersgrupperna 18–29, 30–49, 50–64 och 65–84 år. Internt bortfall, där svarspersonen inte har svarat på en fråga, har exkluderats ur analyserna.

För att undersöka om skillnaden i prevalens av utfallen mellan åren 2015 och 2020 var statistiskt säkerställd, genomfördes Chi²-tester, medan linjär regressionsanalys använts för att testa förändringar i medelvärden. En statistiskt signifikant skillnad i utfall mellan undersökningsåren föreligger om skattningen för undersökningsår var statistiskt signifikant på minst 5 %-nivå ($p < 0,05$). Resultaten som presenteras är viktade med hänsyn till kön och ålder. Dataanalyserna utfördes i statistikprogrammen Stata version 16.0 och SAS.

Alkoholvanor

Inledning

I detta avsnitt presenteras utvecklingen av alkoholvanor i Sverige mellan 2015 och 2020. Det lyfts hur stor andel av befolkningen som dricker alkohol, hur ofta man dricker och eventuella förändringar när det gäller olika indikatorer på intensivkonsumtion, det vill säga konsumtion av stora mängder alkohol vid ett och samma dryckestillfälle.

Andel som dricker alkohol

År 2020 har närmare 85 procent i befolkningen 18–84 år druckit alkohol under de senaste 12 månaderna. Det rör sig om 86 procent av männen och 83 procent av kvinnorna (tabell 1). En högre andel alkoholkonsumenter finns i åldersgrupperna 30–49 år respektive 50–64 år (cirka 86 procent). Detta jämfört med den yngsta (18–29 år) och den äldsta åldersgruppen (65–84 år) där cirka 82–83 procent är alkoholkonsumenter.

Det har skett en signifikant nedgång i andelen alkoholkonsumenter mellan 2015 och 2020, från 87 till 85 procent totalt och bland kvinnor från 86 till 83 procent. Bland kvinnor fanns en tendens till en sjunkande andel alkoholkonsumenter i samtliga åldersgrupper. Ingen enskild förändring var dock statistiskt signifikant. Ingen signifikant förändring skedde bland män, varken totalt eller i någon enskild åldersgrupp.

Det saknas andra publicerade uppgifter om förändringar i hur många som druckit alkohol under en aktuell 12-månadersperiod under 2020 och det är därför svårt att bedöma tillförlitligheten i dessa resultat. Mest jämförbara är de mätningar om alkoholkonsumtion under de senaste 30 dagarna (30-dagars konsumenter), som publicerats av Guttormsson (2020) och som gäller fram till 2019.

Tabell 1. Andel (%) som har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna, 2015 och 2020. Befolkningen 18–84 år, totalt och uppdelat på kön och ålder.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
18–29 år	82,6	82,9	82,2	83,9	83	81,9
30–49 år	88,6	86,5	87,8	87,6	89,5	85,5
50–64 år	89,7	86,3	91,3	86,8	88,1	85,9
65–84 år	85,1	82,1	87,3	86,3	82,7	78,1
Samtliga 18–84 år	86,9	84,8*	87,4	86,4	86,2	83,2*

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Skattningar av alkoholkonsumtion under de senaste 30 dagarna visar endast delvis en liknande utveckling. Den marginella nedgång från 87 till 86 procent som redovisades i denna studie gällande 12-månaderskonsumtion bland män, avspeglades också i en svag nedgång av andelen 30-dagars konsumenter bland män (från 82 till 80 procent). Däremot bekräftades inte den signifikanta nedgången bland kvinnor (från 86 till 83 procent). Det beror på att nedgången i 30-dagars konsumtion fram till 2019 var liten - från 75 till 74 procent. Den oförändrade situationen bland unga vuxna mellan 2015 och 2020 bekräftades inte. Detta då det var en nedgång i andel 30-dagars konsumenter från 77 till 72 procent i åldersgruppen 17–29 år (män och kvinnor sammanslaget) fram till 2019. Tendensen till en minskad andel alkoholkonsumenter bland äldre, från 85 till 82 procent mellan 2015 och 2020, fick inte heller stöd i utvecklingen av 30-dagars konsumtion. Där ökade det istället från 73 till 75 procent mellan 2015 och 2019.

Jämförelsen med data fram till 2019 pekar med andra ord på att andelen kvinnor och äldre som dricker alkohol kan ha minskat under 2020. Resultaten väcker också frågan om den långsiktiga nedgången i att dricka alkohol bland unga vuxna har bromsats upp under 2020. Sådana tecken har också noterats i skolundersökningar över niondeklassare mellan 2015 och 2019, men inte bland gymnasieelever (Englund, 2019). En annan fråga är om även uppgången i andelen alkoholkonsumenter bland äldre har börjat stannat upp under 2020. Andelen äldre som dricker alkohol har ökat under lång tid, men här noterades alltså en nedgång mellan 2015 och 2020.

Antal tillfällen då alkohol konsumeras

I tabell 2 redovisas utvecklingen mellan 2015 och 2020, med avseende på hur ofta alkohol konsumeras i befolkningen under en aktuell 12-månadersperiod. Uppgifterna avser även här hela befolkningen och inkluderar alltså även de som inte har konsumerat någon alkohol. Resultaten presenteras i form av skattningar av det genomsnittliga antalet konsumtionstillfällen under den senaste 12-månadersperioden i befolkningen 18–84 år totalt, samt uppdelat på kvinnor och män i olika åldersgrupper.

Tabell 2. Antal konsumtionstillfällen (medelvärden) under de senaste 12 månaderna 2015 och 2020. Befolkningen 18–84 år, totalt och uppdelat på kön och ålder.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
18–29 år	35,2	32,1	40,9	36,9	29,2	26,8
30–49 år	47,8	47,8	55,3	57,4	39,9	37,9
50–64 år	63,3	58,9	73	62,7	53,4	50
65–84 år	76,2	64,8*	100,1	84,6	54,1	46,3
Samtliga 18–84 år	55,1	51,2	65,9	60,3	44,2	41,9

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

År 2020 konsumerades alkohol vid i genomsnitt 51 tillfällen sett till de senaste 12 månaderna med en högre frekvens bland män (60) än bland kvinnor (42). Antalet tillfällen ökar med ålder och uppgick till 65 gånger i åldersgruppen 65–84 år, jämfört med 32 gånger i åldersgruppen 18–29 år. Denna åldersgradient var tydligast hos män, medan ingen skillnad mellan de två äldsta grupperna fanns bland kvinnor.

Jämfört med 2015 har antalet konsumtionstillfällen minskat från 55 till 51 gånger per person i åldern 18–84 år. Denna nedgång är inte statistiskt signifikant, om än nära ($p=0,06$) vilket inte heller gäller övriga nedgångar, bortsett från nedgången i den äldsta gruppen 65–84 år. Bland både kvinnor och män noteras färre konsumtionstillfällen under 2020 jämfört med 2015, men dessa nedgångar var inte statistiskt signifikanta.

Till skillnad från resultaten angående andelen alkoholkonsumenter, är dessa skattningar i linje med utvecklingen av konsumtionsfrekvensen mellan 2015 och 2019 mätt under en aktuell 30-dagarsperiod (Guttormsson, 2020). Här syns också en nedgång i antal alkoholkonsumtionstillfällen totalt, bland kvinnor och män samt i olika åldersgrupper. Det framkom även att alkohol konsumeras oftare bland äldre än bland yngre.

Antal tillfällen med berusningsdrickande

I följande avsnitt presenteras skattningar vad gäller förekomsten av berusningsdrickande som kommer att belysas med följande tre olika mått. Dessa mått utgår från såväl objektiva som subjektiva definitioner av att dricka mycket alkohol vid ett och samma dryckestillfälle:

1. Intensivkonsumtion dvs, minst 4 glas (kvinnor) och minst 5 glas (män) vid ett dryckestillfälle. Med ett glas menas här en mängd motsvarande en snaps, ett glas vin eller burk starköl eller motsvarande mängd av andra alkoholdrycker.
2. Mer kraftig berusning dvs. konsumtion som lett till att man ”vinglar” eller ”pratar sluddrigt”.
3. Maxkonsumtion dvs. högsta mängd alkohol som druckits vid ett och samma tillfälle.

I tabell 3 presenteras intensivkonsumtion för 2020 respektive 2015. Under 2020 dracks denna mängd alkohol i genomsnitt 10 gånger per person och oftare bland män (12,4 gånger) än bland kvinnor (7,5). Detta trots att gränsen för män alltså sattes högre än för kvinnor. Små skillnader noteras mellan åldersgrupperna totalt. Utvecklingen mellan 2015 och 2020 tyder på ett i stort oförändrat antal intensivkonsumtionstillfällen, bortsett från åldersgruppen 18–29 år där det i hela gruppen skett en signifikant minskning från 14 till 10 tillfällen. Nedgången är signifikant även bland män i denna åldersgrupp, men inte bland kvinnor. Detta resultat bekräftas i analyserna av 30-dagarskonsumtion för perioden 2015–2019, där antalet intensivkonsumtionstillfällen var oförändrat totalt, men en nedgång sågs i gruppen 17–29 år (Guttormsson, 2020).

Tabell 3. Antal intensivkonsumtionstillfällen under de senaste 12 månaderna 2015 och 2020. Befolkningen 18–84 år, totalt och uppdelat på kön och ålder.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
18–29 år	14,2	10,3*	16	10,6*	12,3	9,9
30–49 år	8,9	9,2	11,7	11,5	5,9	6,7
50–64 år	12,2	10,4	15,2	12,5	9,2	8,2
65–84 år	9,9	10,5	12	15,3	8	6,1
Samtliga 18–84 år	11	10	13,5	12,4	8,4	7,5

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

I tabell 4 visas det hur vanligt det är att dricka så mycket alkohol att man ”vinglar eller pratar sluddrigt”, vilket kan ses som en indikator på ett kraftigare berusningsdrickande än frågan som gällde intensivkonsumtion. I genomsnitt har knappt var tredje person i åldern 18–84 år druckit så pass mycket alkohol minst en gång under de senaste 12 månaderna. Här finns en tydlig skillnad i åldrar: en förekomst på 55 procent i åldern 18–29 år mot 11 procent i åldersgruppen 65–84 år. Denna form av kraftig berusning är också vanligare bland män (38 procent) än bland kvinnor (25 procent). En tendens till minskning har skett mellan 2015 och 2020, men nedgången är inte statistiskt signifikant, varken totalt eller specifikt bland män och kvinnor. Tendensen till minskat berusningsdrickande finns i de flesta åldersgrupper men är bara signifikant bland män i åldersgruppen 18–29 år.

Tabell 4. Andel (%) som minst en gång under de senaste 12 månaderna drack så pass mycket att man vinglade eller pratade sluddrigt, 2015 och 2020. Befolkningen 18–84 år, totalt och uppdelat på kön och ålder.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
18–29 år	57,6	54,8	65,3	56,1*	49,5	53,3
30–49 år	36,2	35,1	42,4	41,6	29,7	28,3
50–64 år	26,8	26,5	36	36,8	17,5	16,1
65–84 år	13,8	11,1	21,7	17,7	6,7	5
Samtliga 18–84 år	33,4	31,5	41,3	38,2	25,4	24,6

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Tabell 5. Antalet tillfällen under de senaste 12 månaderna då konsumtionen var så pass hög att man vinglade eller pratade sluddrigt, 2015 och 2020. Befolkningen 18–84 år, totalt och uppdelat på kön och ålder.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
18–29 år	7,2	5,8	9,3	6,3	5,1	5,2
30–49 år	1,4	2,6	2	2,9	0,8	2,3
50–64 år	1,5	1,3	2,2	1,3	0,7	1,3
65–84 år	0,5	2,3	1	3,2	0,1	1,4
Samtliga 18–84 år	2,4	2,8	3,3	3,3	1,5	2,4

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

För att belysa hur ofta denna form av kraftig berusning inträffar, presenteras i tabell 5 skattningar av antalet konsumtionstillfällen som lett till att svarspersonen vinglar eller pratar sluddrigt. I genomsnitt inträffade detta ungefär 3 gånger per person (3,3 gånger för män och 2,4 gånger för kvinnor) och aktuell 12-månadersperiod under 2020. Antalet tillfällen var betydligt högre i åldersgruppen 18–29 år, där det var i genomsnitt ca 6 gånger. I övriga åldersgrupper varierade det från 1 till 3 gånger. Det skedde inga signifikanta förändringar i detta mått på kraftigt berusningsdrickande mellan 2015 och 2020. Nedgången bland män i åldern 18–29 år var dock nära statistisk signifikans ($p=0,06$).

En viktig fråga är hur mycket alkohol som har druckits innan man börjar prata sluddrigt eller vinglar. För att ta reda på detta, fick de respondenter som druckit på detta sätt svara på följande fråga; Ungefär efter hur många glas alkohol börjar du vingla eller prata sluddrigt?

Resultaten för 2020 visar att det krävs i genomsnitt 6 glas alkohol innan man börjar vingla eller prata sluddrigt – cirka 7 glas för män och 5 glas för kvinnor (tabell 6). Det behövdes färre glas för de äldsta (65–84 år), men överlag var skillnaderna mellan åldersgrupper små. Minst antal glas krävdes bland kvinnor i åldern 65–84 år (4,5 glas) och flest glas (7,3 glas) för män i åldern 30–49 år. Inga signifikanta förändringar skedde mellan 2015 och 2020, men det fanns en tendens bland män att uppge något lägre nivåer 2020 jämfört med 2015.

Tabell 6. Antal glas som krävs för att man ska vingla eller prata sluddrigt, 2015 och 2020. Endast alkoholkonsumenter 18–84 år, totalt och uppdelat på kön och ålder.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
18–29 år	6,8	6,4	7,9	7,2	5,3	5,6
30–49 år	6,3	6,4	7	7,3	5,2	5,1
50–64 år	6,4	6	7	6,6	5,2	4,8
65–84 år	5,4	4,8	5,6	4,9	4,4	4,5
Samtliga alkoholkonsumenter 18–84 år	6,4	6,1	7,1	6,8	5,2	5,2

Tabell 7. Hur många glas alkohol har du, under de senaste 12 månaderna, druckit som mest vid ett och samma dryckestillfälle, 2015 och 2020. Endast alkoholkonsumenter 18–84 år, totalt och uppdelat på kön och ålder.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
18–29 år	8	7,8	9,8	8,8	6,1	6,9
30–49 år	5,9	5,7	7,2	6,7	4,5	4,7
50–64 år	4,7	4,6	5,6	5,6	3,7	3,6
65–84 år	3,1	3,1	3,4	3,6	2,9	2,6
Samtliga alkoholkonsumenter 18–84 år	5,4	5,3	6,4	6,2	4,3	4,4

Ett annat mått på berusningsdrickande är den största mängden alkohol man druckit vid ett och samma tillfälle under det senaste året. Detta mått har även visat sig vara en indikator på problematisk alkoholkonsumtion (Greenfield m.fl., 2006). I tabell 7 visas detta mått för personer i åldern 18–84 år, totalt samt uppdelat på kön och ålder. Uppgifterna presenteras för 2015 och 2020.

I genomsnitt uppgick den högsta konsumerade mängden alkohol under 2020 till 5,3 glas och var högre bland män (6,2 glas) än bland kvinnor (4,4 glas). Bland unga vuxna i åldern 18–29 år skattades den största mängden till nästan 8 glas i snitt och minskade med stigande ålder till ca 3 glas i snitt bland de äldsta. Åldersmönstret är detsamma för kvinnor och män.

Mellan 2015 och 2020 skedde ingen signifikant förändring i maximal konsumtionsmängd, varken totalt, för kvinnor och män eller i någon åldersgrupp.

Diskussion

Andelen som dricker alkohol har minskat i Sverige mellan 2015 och 2020, men bara bland kvinnor. Bortsett från den äldsta åldersgruppen (65–84 år), som dricker mindre ofta, har ingen signifikant förändring skett i hur ofta alkohol dricks i befolkningen. Bilden med avseende på konsumtionen av större mängder är mer splittrad. När det gäller så kallad intensivkonsumtion, är antalet tillfällen totalt sett oförändrat. Det finns dock ett undantag och det är att det skett en nedgång bland unga vuxna män. Just bland unga män har det också, till skillnad från i andra grupper, skett en nedgång i mer extrem berusning (dricka så mycket att man vinglar eller pratar sluddrigt). Denna form av kraftig berusning minskar inte i befolkningen i övrigt. När det gäller det högsta antalet glas som konsumerats vid ett och samma tillfälle, har det inte skett någon förändring. Sammantaget talar resultaten för att den svenska alkoholkulturen med avseende på dryckesmönster har varit i stort oförändrad under de senaste fem åren.

Dryckesmotiv

Inledning

I rapporten Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige, baserat på resultaten från 2015, konstaterades att de främsta motiven till att dricka alkohol i Sverige var att förstärka positiva känslor och sociala sammanhang (Landberg, 2018). Att dricka med en negativ känslgrund som motiv var mindre vanligt, till exempel att dricka för man känner sig deprimerad, glömma alla problem eller för inte känna sig utanför. Att ange hälsoskäl som motiv för att dricka alkohol var också ovanligt i Sverige.

I ett europeiskt perspektiv är förstärkande och sociala motiv vanliga i Sverige. Även om att dricka för att ”bli full” var relativt ovanligt i Sverige (kring 6 procent), så hade Sverige den näst högsta andelen som uppger detta motiv av de elva europeiska länderna som ställde denna fråga år 2015 (Moskalewicz, 2016). En teori som lyfts som förklaring är att Sverige och andra nordiska länder, har fler berusningstillfällen än andra europeiska länder. Dessa tillfällen sker ofta på helger eller i samband med särskilda tillfällen. En högre social acceptans till att dricka och uppföra sig berusad har kopplats till mer berusningsdrickande av detta slag (Room 2001).

Det finns få svenska studier om hur dryckesmotiven i den vuxna befolkningen förändras över tid. Då man kan se en något sjunkande alkoholkonsumtion på 5 procent mellan åren 2015 och 2020, är det av intresse att studera om dryckesmotiven bland de som dricker har förändrats. Syftet med det här avsnittet är belysa om det skett några förändringar i vuxnas dryckesmotiv mellan åren 2015 och 2020. Förändringar belyses totalt och uppdelat på kön.

Metod

Dryckesmotiv studerades baserat på en förkortad variant av modellen Drinking Motive Questionnaire Revised (DMQ-R) (Cooper, 1994). Modellen klassificerar dryckesmotiv utifrån två underliggande dimensioner. Den första dimensionen utgörs av Emotionell inställning (valens), och kategoriseras som antingen positiv eller negativ. Den andra dimensionen syftar till om motivet till att dricka alkohol har en intern eller extern grund.

Dessa två dimensioner kombineras i fyra kategorier av motiv:

1. Förstärkande motiv. Dessa utgörs av positiva, inre motiv, till exempel att dricka i syfte att förstärka positiva känslor och upplevelser.
2. Sociala motiv. Dessa är positiva, yttre motiv, till exempel att någon dricker för att höja stämningen i sociala sammanhang eller för att få sociala fördelar.
3. Hanterande motiv. Dessa utgörs av negativa, inre motiv vilket innebär att man exempelvis dricker för att handskas med negativa känslor, eller för att undvika att tänka på problem.

4. Konformativa motiv. Dessa utgörs av negativa, yttre motiv, vilket exempelvis innebär att en individ dricker för att passa in i en grupp eller för att inte bli utanför i sociala sammanhang.

Utöver det inkluderades två frågor rörande hälsoskäl. Frågorna hade svarsalternativen; aldrig, sällan, ungefär hälften av gångerna, oftast och alltid. I analyserna redovisas andelen som svarade oftast eller alltid för respektive motiv. Totalt ställdes följande tio frågor om dryckesmotiv till de svarande som angivit att de druckit alkohol de senaste 12 månaderna.

Hur ofta drack du för att...

1. Förstärkande motiv

du gillade känslan av att dricka ett glas?

det var roligt?

2. Sociala motiv

fester och andra sociala tillställningar blir roligare?

3. Hanterande motiv

bli full?

det hjälper när du känner dig deprimerad?

glömma alla problem?

4. Konformativa motiv

passa in i en grupp du tycker om?

inte känna dig utanför?

5. Hälsoskäl

det är en del av en bra kost?

du tror att det är hälsosamt?

Resultat

I tabell 8 presenteras olika dryckesmotiv bland de som har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna och andelen som svarat att de oftast eller alltid dricker av denna anledning år 2015 och 2020. År 2020 var de vanligaste motiven för att dricka alkohol förstärkande och sociala motiv: för att man gillade känslan av att ta ett glas (56,1 procent), att det var roligt (46,8 procent) och att fester eller andra tillställningar blir roligare (45 procent). För det senare motivet framkom en könsskillnad, då det var vanligare bland män (49,2 procent) än bland kvinnor (40,5 procent). Jämfört med år 2015 har dessa förstärkande och sociala motiv blivit statistiskt signifikant vanligare. Till exempel ökade andelen som angav att de drack för att det var roligt från 37,5 till 46,8 procent. Ökningen har framförallt skett bland kvinnor. Bland män har det endast skett en statistiskt signifikant ökning vad gäller att ange att det var roligt.

Det var mindre vanligt med hanterande och konformativa motiv: att bli full (7,1 procent), passa in i en grupp du tycker om (5,9 procent), det hjälper när du känner dig deprimerad (3,3 procent), inte känna dig utanför (3,1 procent) och glömma alla problem (2,5 procent). Generellt var dessa motiv vanligare bland män än kvinnor. Till exempel uppgav 8,4 procent män, jämfört med 5,7 procent kvinnor, att man dricker för att bli full. Det var dubbelt så vanligt bland män (7,8 procent) att dricka för att passa in i en grupp jämfört med kvinnor (3,9 procent). Motivet att dricka för att det hjälper när du känner dig deprimerad skilde sig inte märkbart mellan könen, då runt 3 procent bland både kvinnor och män uppgav detta. Det framkommer generellt inga förändringar av dessa motiv sedan 2015, förutom att andelen kvinnor som rapporterar att de dricker för att bli fulla och för att det hjälper när de känner sig deprimerade har ökat. Dessa motiv har statistiskt signifikant ökat från 3,3 till 5,7 procent respektive från 1,7 till 3,2 procent.

Att dricka av hälsoskäl var också relativt ovanligt och 6,4 procent angav att de drack för att det är en del av en bra kost och 1,9 procent för att de tror att det är hälsosamt. Det var något vanligare bland män (7,7 procent) att dricka för att det är en del av en bra kost, jämfört med kvinnor (5 procent). Andelen kvinnor som dricker för att det är en bra kost har minskat mellan åren 2015 och 2020, från 7,3 till 5 procent. Denna skillnad är statistiskt signifikant.

Tabell 8. Dryckesmotiv bland de som druckit alkohol, under de senaste 12 månaderna. Andel (%) som uppgett oftast eller alltid, totalt och uppdelat på kön. 2015 och 2020.

	Totalt		Män		Kvinnor	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Hur ofta drack du för att...						
<i>(Förstärkande motiv)</i>						
...du gillade känslan av att dricka ett glas?	50,2	56,1*	52,1	55,5	48,2	56,8*
...det var roligt?	37,5	46,8*	39,7	46,2*	35,2	47,3*
<i>(Sociala motiv)</i>						
...fester och andra tillställningar blir roligare?	41,2	45,0*	48,1	49,2	34,1	40,5*
<i>(Hanterande motiv)</i>						
...bli full?	5,5	7,1	7,6	8,4	3,3	5,7*
...det hjälper när du känner dig deprimerad?	2,8	3,3	3,8	3,4	1,7	3,2*
...glömma alla problem?	2,1	2,5	2,7	3,3	1,5	1,7
<i>(Konformativa motiv)</i>						
...passa in i en grupp du tycker om?	4,9	5,9	6,4	7,8	3,4	3,9
...inte känna dig utanför?	2,4	3,1	2,8	4,1	1,9	2
<i>(Hälsoskäl)</i>						
...det är en del av en bra kost?	7,5	6,4	7,8	7,7	7,3	5,0*
...du tror att det är hälsosamt?	2	1,9	1,7	2,2	2,3	1,6

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Diskussion

Det kan konstateras att bland kvinnor som dricker alkohol har det 2020 jämfört med 2015 blivit vanligare att ange förstärkande, sociala och hanterande motiv. Motsvarande ökning framkommer inte bland män. Det finns få studier som har studerat förändringar i dryckesmotiv i den vuxna befolkningen över tid, som resultaten i den här studien kan relateras till.

Under de senaste 15 åren har skillnaden i alkoholkonsumtionen mellan män och kvinnor allt mer utjämnats. Tittar vi på den aktuella utvecklingen mellan åren 2015 och 2020 har den självrapporterade alkoholkonsumtionen i ren liter (100%) alkohol sjunkit bland män, från 5,2 till 4,9 liter, medan den har legat stabilt på 2,7 liter bland kvinnor (Guttormsson, 2020). På samma sätt framkommer här en utjämning bland könen med hänvisning till dryckesmotiv. Andelen män och kvinnor som till exempel uppger att de dricker för att festa och andra tillställningar blir roligare var cirka 49 respektive 41 procent år 2020. Detta att jämföra med 2015 då det var en något större andel bland män (48,1 procent) än bland kvinnor (34,1 procent).

En begränsning med frågorna om dryckesmotiv baserat på DMQ-R är att skalan främst tagits fram för att studera motiv bland ungdomar (Cooper, 1994). Den är därför inte fullt anpassad till motiv som kan vara vanligare bland medelålders och äldre svarande. En annan begränsning är att det kan finnas problematik kring social önskvärdhet, det vill säga att svarspersonerna har svarat på frågorna kring dryckesmotiv på ett sätt som de tror uppfattas som önskvärt.

I vilka sammanhang konsumeras alkohol?

Inledning

Ett uttryck för den rådande dryckeskulturen är också var och i vilka sammanhang alkoholkonsumtion sker. Resultaten från 2015 (Svensson, 2018) visade att i Sverige konsumeras alkohol ofta i samband med mat och i sociala och privata sammanhang med familj och vänner. Ur ett europeiskt perspektiv var det i Sverige relativt ovanligt att dricka alkohol på barer och restauranger. Att dricka ensam var mindre vanligt jämfört med de andra länderna som ingick i RARHA-SEAS (Moskalewicz, 2016).

I ljuset av en något lägre alkoholkonsumtion under de senaste fem åren är det även angeläget att studera förändringar i dryckessammanhang. Syftet med detta avsnitt är därför att undersöka om det har skett någon förändring i andelen som minst en gång i månaden druckit till måltid, på olika platser och i sällskap med olika personer. Förändringen studeras totalt, samt uppdelat på män och kvinnor.

Metod

För att studera i vilka olika sammanhang som alkohol konsumeras används följande fråga: ”Nu kommer några frågor som handlar om i vilka sammanhang och med vilka personer du har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna?”. De alternativ som svarsalternativen gavs var: till maten, hemma hos dig själv, hemma hos någon annan, på en bar/klubb/restaurang, utomhus på allmän plats, med familjemedlemmar inklusive din partner, med vänner eller bekanta, med arbetskollegor eller ensam. De fasta svarsalternativen för hur ofta var: 5–7 dagar i veckan, 1–4 dagar i veckan, 1–3 dagar i månaden, 1–11 dagar senaste året, respektive aldrig. För att göra resultaten överskådliga redovisas andelen som uppgett att de druckit alkohol i respektive dryckessammanhang en gång i månaden eller oftare.

Resultat

I tabell 9 presenteras i vilka sammanhang alkohol har konsumerats en gång i månaden eller oftare. År 2020 var det 58,5 procent som minst en gång i månaden drack alkohol med mat, varav något fler män (61,7 procent) än kvinnor (55,1 procent). Att dricka alkohol till mat har blivit mer ovanligt jämfört med år 2015, då det skett en statistiskt signifikant nedgång från 61,8 procent till 58,5 procent. När analyserna genomförs uppdelat på kön, framkommer dock inte någon statistiskt signifikant nedgång.

När vi studerar olika platser där alkohol konsumeras framkommer det att det år 2020 är vanligast att dricka hemma (57,7 procent), följt av hemma hos någon annan (30,6 procent) och på en bar, klubb eller restaurang (21,5 procent). Det var betydligt mer ovanligt att dricka alkohol utomhus på allmän plats (2,5 procent). Det är vanligare bland män att konsumera alkohol i samtliga av dessa sammanhang, bortsett från hemma hos någon annan, där det var lika vanligt bland både män och kvinnor. Sedan år 2015 har andelen som dricker alkohol på dessa platser inte förändras.

Beträffande vem man dricker med visade uppgifter för 2020 att det var vanligast att dricka med familjemedlemmar (47,5 procent). Därefter följer vänner eller bekanta (34,9 procent), ensam utan sällskap av andra (15,2 procent) och med arbetskollegor (7,2 procent). Alla dessa kategorier var något mer vanliga bland män jämfört med kvinnor. Störst könsskillnad var det för att dricka med arbetskollegor, som rapporterades av 9,3 procent av männen och 5 procent av kvinnorna.

Det är mer ovanligt att dricka med familj och vänner år 2020 jämfört med 2015. Andelen som druckit med familj har sjunkit från 51,5 till 47,5 procent. Motsvarande för att dricka med vänner var från 40,2 till 34,9 procent. Uppdelat på kön framkommer det att nedgången för att dricka med vänner endast är statistiskt signifikant bland kvinnor och att dricka med familj endast är på gränsen till statistiskt signifikant bland män ($p=0,051$).

Tabell 9. I vilka sammanhang alkohol konsumeras bland de som druckit alkohol, under de senaste 12 månaderna. Andel (%) som uppgett en gång i månaden eller oftare, totalt och uppdelat på kön. 2015 och 2020.

	Totalt		Män		Kvinnor	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Hur ofta har du druckit alkohol...						
...till maten?	61,8	58,5*	65,2	61,7	58,4	55,1
...hemma hos dig själv?	60,3	57,7	64,3	62,9	56,3	52,3
...hemma hos någon annan?	32	30,6	31,7	30,7	32,4	30,4
...på en bar, klubb eller restaurang?	22,9	21,5	26,4	23,3	19,4	19,6
...utomhus på allmän plats t.ex. i en park?	3,4	2,5	4,8	3,3	2,1	1,7
...med familjemedlemmar inklusive din partner?	51,5	47,5*	54,6	49,5**	48,4	45,4
...med vänner eller bekanta?	40,2	34,9*	41,1	36,9	39,2	32,8*
...ensam (utan sällskap av andra personer)?	13,6	15,2	18,1	19,3	9	11
...med arbetskollegor	8,4	7,2	10,6	9,3	6,3	5

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

**=0,051

Diskussion

Jämfört med 2015 är det år 2020 färre som dricker en gång i månaden eller oftare till mat, med familj och med vänner. Vad det gäller olika platser som alkohol konsumeras på, till exempel i hemmet eller på bar, klubb och restaurang, har det inte skett någon förändring under femårsperioden. Den minskade totalkonsumtionen av alkohol sedan 2015 (Trolldal, 2020a) verkar alltså återspeglas i färre alkoholtillfällen till mat och tillsammans med familj och vänner. Det ska dock påpekas att förändringarna framförallt framkommer när resultatet redovisas totalt, alltså sammanslaget för män och kvinnor, och att dessa förändringar generellt inte återspeglas när resultatet presenteras uppdelat på kön. Dessutom är uppgifterna för år 2020 insamlade under den rådande coronapandemin i Sverige. Det är möjligt att nedgången i att dricka med familj och vänner år 2020 reflekterar restriktionerna relaterade till pandemin. Till exempel kan avrådan av icke nödvändiga resor inom Sverige och råd om social distansering lett till att färre träffat familj och vänner utanför hushållet.

I den här studien kan vi endast uttala oss om andelen som en gång i månaden eller oftare druckit alkohol i respektive sammanhang. Vi vet däremot inte hur mycket alkohol som konsumerats i de olika sammanhangen, eller om olika dryckessammanhang överlappar.

Alkoholrelaterade problem av sitt eget drickande

Inledning

I den tidigare svenska studien med uppgifter från 2015 publicerades inga resultat om förekomsten av egna alkoholrelaterade problem. Däremot ingick det i den europeiska RARHA-SEAS rapporten (Moskalewicz, 2016). I studien jämfördes andelen alkoholkonsumenter som uppgett positiva svar på screening instrumentet Rapid Alcohol Problems Screen (RAPS) (Cherpitel, 2000). Det innehåller 4 frågor gällande alkoholproblem under de senaste 12 månaderna, om man:

1. Har haft skuldkänslor eller ånger efter att ha druckit alkohol.
2. Har en vän eller familjemedlem som har berättat om saker man sagt eller gjort i samband med sin alkoholkonsumtion som man själv inte kommer ihåg (fått minneslucka).
3. Har misslyckats göra något som normalt förväntades på grund av sin alkoholkonsumtion.
4. Har druckit alkohol på morgonen det första man gör (tagit en återställare).

I jämförelse med de andra länderna som ingick i studien, hamnade Sverige på tredje plats vad gäller att ha uppgett minst ett och minst två av dessa fyra alkoholrelaterade problem. Andelen svenska alkoholkonsumenter som uppgav respektive av dessa alkoholrelaterade problem var högre än genomsnittet av alla länder. Undantaget var att ha tagit en återställare, där andelen som gjort det i Sverige var på samma nivå som genomsnittet (3,9 procent). Sverige stack framförallt ut vad det gäller att de ofta känner ånger och skuldkänslor efter att ha druckit, då var fjärde svensk, 26 procent, uppger detta, jämfört med 12 procent av alla europeer som ingick i studien.

Enligt andra indikatorer av egna alkoholrelaterade problem har den alkoholrelaterade dödligheten för personer 15 år eller äldre enligt Socialstyrelsen dödsorsaksregister (Socialstyrelsen, 2020b) minskat från 24,6 personer per 100 000 invånare år 2015 till 22,9 personer per 100 000 invånare år 2019. Denna minskning gäller framförallt män där det minskat från 38,0 till 35,2 per 100 000 invånare, jämfört med 11,3 till 10,7 bland kvinnor. Även antalet vårdtillfällen inom slutenvården till följd av alkoholrelaterade diagnoser har sjunkit mellan 2015 och 2019 (Socialstyrelsen, 2020a). Totalt sett sjönk vårdtillfällena med 22 procent för personer 15 år och äldre. Uppdelat på kön var nedgången större för män (24 procent) än kvinnor (18 procent).

I det här avsnittet undersöks om nedgångarna i den totala alkoholkonsumtionen och av egna alkoholrelaterade problem även avspeglar sig i mindre problematiska självrapporterade problem. Därmed är syftet i det här avsnittet att studera om det har skett några förändringar i omfattningen av självrapporterade alkoholproblem mellan 2015 och 2020. Förändringarna studeras totalt, samt uppdelat på kön.

Metod

Problem som uppstått på grund av sitt eget drickande studerades med följande frågor gällande de senaste 12 månaderna:

1. Har du haft skuld känslor eller känt ånger efter att du har druckit alkohol?
2. Har en vän eller familjemedlem berättat om saker du sagt eller gjort i samband med att du druckit alkohol men som du själv inte kommer ihåg?
3. Har du misslyckats med att göra sådant som normalt förväntas av dig på grund av att du druckit alkohol?
4. Har det hänt att du har druckit alkohol på morgonen det första du gör?
5. Har du hamnat i gräl i samband med att du har druckit alkohol?
6. Har du hamnat i slagsmål i samband med att du har druckit alkohol?
7. Har du råkat ut för en olycka eller skadats i samband med att du har druckit alkohol?
8. Har du tappat pengar eller andra värdesaker i samband med att du har druckit alkohol?
9. Har du ångrat något du sagt eller gjort i samband med att du har druckit alkohol?

*Fråga 1-4 ingår i screening instrumentet Rapid Alcohol Problems Screen (RAPS) (Cherpi-
tel, 2000). Svarsalternativen för samtliga frågor var: "nej", "ja, 1-2 gånger", "ja, 3 gånger
eller mer". I resultatet presenteras andelen som uppgett "ja, 1-2 gånger" eller "ja, 3 gånger
eller mer".*

Resultat

I tabell 10 presenteras olika typer av alkoholrelaterade problem som kan uppstå i samband med alkoholkonsumtion. De två vanligaste problemen år 2020 var att ha känt skuld känslor eller ånger efter att ha druckit alkohol (27,5 procent) och att ha ångrat något man sagt eller gjort i samband med att man druckit alkohol (25,5 procent). Därefter kommer erfarenhet av att drabbas av en minneslucka (16,7 procent) och att ha hamnat i gräl, som rapporterades av 14,4 procent. Vidare uppgav 8,3 procent att de på grund av att de druckit alkohol, misslyckats att göra något som normalt förväntades. Mindre vanligt var att tappa pengar eller värdesaker i samband med sin alkoholkonsumtion (6,9 procent), att råka ut för olycka eller skadas (5,6 procent), att ta en återställare (3,6 procent) och att hamna i slagsmål (1,9 procent).

Samtliga problem var vanligare bland män än kvinnor, bortsett från att ha känt skuld känslor eller ånger efter att ha druckit alkohol, där kring drygt var fjärde kvinna (27,3 procent) och man (27,7 procent) uppgav detta. Tilläggsanalyser (ej redovisade i tabell) visar även på tydliga ålderskillnader med fler som rapporterar egna alkoholproblem bland yngre åldersgrupper jämfört med äldre. De alkoholrelaterade problemen tycks överlag inte ha förändrats mellan 2015 och 2020. Undantaget är att andelen kvinnor ökat vad gäller att ha ångrat något man sagt eller gjort (från 19,2 till 23,9 procent), fått en minneslucka (från 11,1 till 14,7 procent) och hamnat i slagsmål (från 0,2 till 1,1 procent). I tilläggsanalyserna framkommer det att det är i den yngsta åldersgruppen (18-29 år) som ökningarna har skett och inte i övriga åldersgrupper.

Tabell 10. Andel (%) som under de senaste 12 månaderna upplevt olika typer av problem i samband med sin egen alkoholkonsumtion. Andelar bland de som druckit alkohol, totalt och uppdelat på kön. 2015 och 2020.

	Totalt		Män		Kvinnor	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Känt skuld känslor eller ånger efter att du druckit	26,7	27,5	29,3	27,7	24	27,3
Ångrat något du sagt eller gjort	24	25,5	28,6	27	19,2	23,9*
Minneslucka (vän eller familj har berättat om saker du sagt eller gjort men som du inte själv kommer ihåg)	15,5	16,7	19,7	18,7	11,1	14,7*
Hamnat i gräl	15,1	14,4	17,4	16,4	12,8	12,4
Misslyckats med något som normalt förväntas av sig	8,7	8,3	11,3	9,8	6,1	6,7
Tappat pengar eller värdesaker	5,5	5,7	6,9	6,1	4,1	5,4
Råkat ut för olycka eller skadats	5	5,6	6,9	7,2	3,1	4
Återställare (druckit alkohol det första du gör på morgonen)	4,3	3,6	7,1	5,3	1,4	1,8
Hamnat i slagsmål	2	1,9	3,7	2,7	0,2	1,1*

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Diskussion

Överlag har problem relaterat till sitt eget drickande inte förändrats mellan åren 2015 och 2020. Några undantag kan man dock se; fler kvinnor anger att de har ångrat något de sagt eller gjort i samband med sin alkoholkonsumtion, fått minneslucka och hamnat i slagsmål. Den relativt stabila utvecklingen av egna alkoholrelaterade problem i gruppen som dricker alkohol speglar alltså inte den nedåtgående alkoholkonsumtionen mellan åren 2015 och 2020 (Guttormsson, 2020). Här bör det dock påminnas om att alkoholkonsumtionen är relaterad till hela befolkningen och att de problem som undersökts här endast är relaterade till den grupp som dricker alkohol.

De självrapporterade alkoholproblemen följer inte heller utvecklingen av den mer allvarliga problematiken vad gäller alkoholrelaterad dödlighet och slutenvårdstillfällen, där nedgångar har skett mellan åren 2015 och 2019 (Socialstyrelsen, 2020a; Socialstyrelsen, 2020b). Dessa nedgångar speglar rimligtvis en mer långtgående nedgång av alkoholkonsumtion över tid, till skillnad från de självrapporterade problemen, som ska ha skett inom en 12-månadersperiod.

På samma sätt som i avsnittet om dryckesmotiv går det att relatera könsskillnaderna i utvecklingen av egna alkoholproblem till de minskade könsskillnaderna av alkoholkonsumtionen över tid. Även om män fortfarande dricker betydligt mer än kvinnor, har det sedan år 2015 skett en utjämning av alkoholkonsumtionen mellan könen, på så vis att män har minskat sitt drickande men inte kvinnor (Guttormsson, 2020). I resultatet av egna

alkoholproblem framkommer öknningar av vissa alkoholproblem bland kvinnor men inga förändringar bland män. Andelen kvinnor som uppger att de har ångrat något de sagt eller gjort i samband med sin alkoholkonsumtion, fått minneslucka och hamnat i slagsmål har ökat. Omfattningen av kvinnors alkoholproblematik närmar sig med andra ord männens, även om egna alkoholproblem fortfarande är vanligare bland män.

Negativa konsekvenser av andras drickande

Inledning

En aspekt av alkoholkonsumtionen är problem som uppstår på grund av andras drickande. Dessa uppgifter rapporterades inte i den tidigare rapporten. Det rör dels problem som uppstår av att ha någon i sitt liv som dricker för mycket alkohol, dels specifika problem som uppstår oavsett om man känner förövaren eller inte. Liknande frågor studerats i en annan svensk befolkningsundersökning bland vuxna (Sundin m.fl., 2018). Där framkommer det år 2017 att nästan en av tre har, under en aktuell 12-månadersperiod, haft någon i sitt liv som de anser dricker för mycket alkohol. Andelen som angav detta hade ökat något bland kvinnor sedan 2013. Det hade inte ökat bland män eller totalt sett. Vidare uppgav 14,1 procent av svarspersonerna år 2017 att de även påverkats negativt på grund av alkoholkonsumtionen hos den de anser dricker för mycket. Detta var något lägre jämfört med resultaten från 2013, då 15,1 procent uppgav det.

Ur ett europeiskt perspektiv baserat på uppgifter från RARHA-SEAS undersökningen, är det betydligt färre personer i Sverige som upplever problem från andras drickande än genomsnittet (Moskalewicz, 2016). Detta gäller till exempel ett sammanslaget mått av åtta specifika konsekvenser, samt ett mer generellt mått av problem från drickandet hos någon man känner. Andelen män som uppgav dessa problem var lägst i Sverige jämfört med de andra länderna som ingick i studien. Även bland kvinnor låg denna andel relativt lågt under genomsnittet. Det ska dock påpekas att just dessa frågor skilde sig något i det svenska frågeformuläret, jämfört med det standardiserade som användes i de andra länderna. Detta kan ha påverkat jämförbarheten av de svenska resultaten.

Det är av stor vikt att även följa utvecklingen av alkoholrelaterade problem som uppstår på grund av andras alkoholkonsumtion. I ljuset av den något minskade alkoholkonsumtionen under de senaste fem åren, är det av intresse att studera om även problem från andras alkoholkonsumtion följer samma mönster. Syftet med detta avsnitt är att studera utvecklingen av problem som uppstår till följd av någon annans alkoholkonsumtion. Dels studeras utvecklingen av problem relaterat till drickande hos personer i ens liv, dels studeras specifika typer av konsekvenser. Analyserna genomförs totalt, samt uppdelat på män och kvinnor.

Metod

För att ta reda på omfattningen och utvecklingen av problem som uppstår på grund av någon annans alkoholkonsumtion ställdes inledningsvis frågan ”under de senaste 12 månaderna, har det funnits personer i ditt liv som du anser har druckit för mycket alkohol (det kan vara regelbundet och långvarigt drickande eller vid enstaka tillfällen)?”. Frågan följdes av en fråga om man har påverkats negativt på grund av drickandet hos personen och vilken relation man hade till personen som man påverkats negativt av.

Slutligen ställdes åtta frågor om specifika konsekvenser som orsakats av en eller flera berusade personer, vare sig det var en person man kände eller inte. De specifika konsekvenser som de frågades om var:

- Kämt sig otrygg på allmän plats
- Blivit störd på grund av kräks, urin, nedskräpning
- Blivit förolämpad eller kränkt
- Hållits vaken på natten på grund av oväsen
- Hamnat i allvarligt gräl (med en berusad person)
- Varit passagerare i en bil där föraren varit berusad
- Blivit fysiskt skadad
- Varit inblandad i en trafikolycka

Resultat

Alkoholrelaterade problem pga. drickandet hos någon i sitt liv

Av tabell 11 framgår det att 2020 har en av tre (33,9 procent) haft någon i sitt liv som de anser dricker för mycket alkohol. Det är något fler kvinnor (35,8 procent) än män (32 procent) som uppger detta. Frågan är ställd så att den handlar om de senaste 12 månaderna. Jämfört med 2015 framkommer ingen statistisk signifikant förändring.

Av de som har någon i sitt liv som de anser har druckit för mycket alkohol är det ungefär 43 procent av de tillfrågade 2020 som uppger att de har påverkats negativt av detta. Det motsvarar 14,9 procent av alla svarspersoner. Det är vanligare att konsekvenserna upplevs som mindre allvarliga, då 10,9 procent uppger att de har påverkats "lite" negativt medan 4 procent uppger att de påverkats "mycket" negativt.

Att ha påverkats negativt är vanligare bland kvinnor (17,2 procent) jämfört med män (12,7 procent) och att ha påverkats mycket negativt är mer än dubbelt så vanligt bland kvinnor (5,8 procent) än bland män (2,2 procent). Bland kvinnor framkommer även en statistiskt signifikant nedgång av att ha påverkats negativt år 2020 (17,2 procent) jämfört med år 2015 (20,6 procent). Nedgången har framförallt skett bland de som upplever att de har påverkats "lite" negativt där andelen har sjunkit från 14,7 procent till 11,3 procent mellan åren 2015 och 2020.

Tabell 11. Andel (%) i befolkningen (18–84 år) som har under de senaste 12 månaderna upplevt negativa konsekvenser av andra personers drickande, totalt och uppdelat på kön. 2015 och 2020.

	Totalt		Män		Kvinnor	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Har någon i sitt liv som dricker för mycket	34,2	33,9	33,5	32	34,9	35,8
Har påverkats negativt	16,9	14,9	13,2	12,7	20,6	17,2*
Påverkats mycket	4,1	4	2,3	2,2	5,9	5,8
Påverkats lite	12,6	10,9	10,6	10,5	14,7	11,3*

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Det var vanligast att den som drack för mycket alkohol och som man påverkats negativt av var en familjemedlem som inte bodde i hushållet (7,1 procent), följt av vän eller bekant (6,1 procent), hushållsmedlem (4,2 procent), arbetskollega eller studiekamrat (2,3 procent), annan person (1,7 procent) och granne (0,8 procent) (tabell 12). Det har mellan åren 2015 och 2020 inte skett någon statistiskt signifikant förändring i den totala andelen som uppgav att de påverkats negativt av någon i sitt liv som dricker för mycket. Andelen som påverkats negativt av en hushållsmedlems drickande har dock sjunkit från 5,8 procent till 4,2 procent. Denna nedgång har framförallt skett bland kvinnor. Kvinnor som påverkats negativt av en hushållsmedlems alkoholkonsumtion har gått ner från 8,8 procent till 5,9 procent mellan åren 2015 och 2020.

Tabell 12. Vilken/vilka person/er som drack för mycket (regelbundet eller vid enstaka tillfällen) och som man påverkats negativt av, andel (%) totalt och uppdelat på kön. 2015 och 2020.

	Totalt		Män		Kvinnor	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Familjemedlem (ej i hushållet)	6,7	7,1	5	5,3	8,6	8,9
Vän eller bekant	6,3	6,1	5,3	6,5	7,5	5,7
Hushållsmedlem	5,8	4,2*	3	2,5	8,8	5,9*
Arbetskollega, studiekamrat	2,4	2,3	2,6	2,8	2,3	1,9
Annan person	1,4	1,7	1,5	1,7	1,2	1,7
Granne	1,3	0,8	1,1	0,9	1,5	0,7

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Specifika problem från andras drickande

Åtta frågor ställdes om specifika konsekvenser under de senaste 12 månaderna, som orsakats av en (eller flera) berusad person vare sig det var någon bekant eller obekant. Svaren presenteras i tabell 13 och är rangordnade efter förekomsten år 2020.

Den mest förekommenade konsekvensen var att ha känt sig otrygg på allmän plats, vilket rapporterades av 28,3 procent av svarspersonerna år 2020. Näst vanligast var att ha blivit störd på grund av en berusad person som kräkts, urinerat eller skräpat ned (22 procent). Att ha blivit förolämpad eller kränkt av en berusad person uppgavs av 14,7 procent, följt av 9,4 procent som hållits vaken på natten och 6 procent som hamnat i allvarligt gräl. Mindre vanligt var att ha varit passagerare med en berusad förare (2,5 procent), blivit fysiskt skadad (1,2 procent) och varit inblandad i en trafikolycka (0,9 procent). Generellt var det vanligare bland kvinnor än bland män att rapportera dessa konsekvenser.

Totalt har andelen som hållits vaken på natten sjunkit mellan åren 2015 (12,9 procent) och 2020 (9,4 procent). Denna nedgång återspeglas både bland män och kvinnor. Andelen som uppger att de har hamnat i ett allvarligt gräl sjönk även från 7,7 till 6 procent. Denna nedgång har framförallt skett bland kvinnor, där 8,7 procent rapporterade detta år 2015 jämfört med 5,4 procent år 2020.

Andelen som uppger att de har varit passagerare i en bil där föraren varit berusad och de som varit inblandad i en trafikolycka har ökat mellan åren 2015 och 2020. För de som svarat att de har varit passagerare i en bil där föraren varit berusad framkommer en statistisk signifikant uppgång från 1,6 procent till 2,5 procent. Denna uppgång speglas dock inte när resultatet presenteras uppdelat på män och kvinnor. En motsvarande ökning från 0,3 till 0,9 procent kan observeras bland de som rapporterat att de har varit inblandade i en trafikolycka. Denna ökning förekom endast bland kvinnor.

Tabell 13. Andel (%) i befolkningen (18–84 år) som under de senaste 12 månaderna har upplevt negativa konsekvenser av en berusad person (eller flera), totalt och uppdelat på kön. 2015 och 2020.

	Total		Män		Kvinnor	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Känt sig otrygg på allmän plats	28,3	28,3	21,8	21,6	34,9	35
Blivit störd pga. kräks, urin, nedskräpning	23,8	22	22,6	20,1	25	23,9
Blivit förolämpad eller kränkt	14,7	14,7	12,7	13,3	16,7	16,2
Hållits vaken på natten pga. oväsen	12,9	9,4*	11,5	7,6*	14,3	11,2*
Hamnat i allvarligt gräl (med en berusad person)	7,7	6,0*	6,7	6,6	8,7	5,4*
Varit passagerare i en bil där föraren varit berusad	1,6	2,5*	1,7	2,4	1,4	2,5
Blivit fysiskt skadad	1,6	1,2	2,1	0,9	1,2	1,5
Varit inblandad i en trafikolycka	0,3	0,9*	0,2	0,6	0,4	1,1*

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Diskussion

I jämförelse med befolkningsundersökningen Vanor och konsekvenser (Sundin m.fl, 2018), är resultaten i det här avsnittet liknande. Det är under dessa fem år en relativt stabil utveckling av problem som uppstått på grund av alkoholkonsumtionen hos någon i sitt liv som dricker för mycket. Undantaget är bland kvinnor, där andelen som anger att de påverkats negativt har minskat från 20,6 till 17,2 procent. På så sätt speglas den minskande alkoholkonsumtionen under perioden (Guttormsson, 2020) genom att kvinnor i lägre utsträckning upplever problem från alkoholkonsumtionen hos någon i sitt liv.

Att ha känt sig otrygg på allmän plats, blivit störd och blivit förolämpad eller kränkt på grund av en berusad person har inte förändrats under de senaste fem åren. Utvecklingen av de andra problemen har gått i olika riktning. Det är färre som anger att de har hållits vakna på natten och hamnat i gräl på grund av en berusad person. Något fler anger att de har varit passagerare i en bil med en berusad förare samt anger att de varit inblandad i en trafikolycka pga. en berusad person. Vad det gäller de senare problemen är de fortfarande relativt ovanliga, då 2,5 procent respektive 0,9 procent uppgav detta år 2020. Resultaten av att ha varit passagerare med en berusad förare ligger även något lägre än i Trafikverkets trafiksäkerhetsenkäten (Berkow m.fl, 2018), där de har följt utvecklingen av att ha "åkt med någon förare som du misstänkt var påverkad av alkohol". I rapporten framkommer det att andelen har legat stabilt kring 4–5 procent, sedan mitten av 1990-talet fram till senaste mätningen år 2018.

Resultatet med fler som uppger att de har åkt med en berusad bilförare samt varit inblandad i en trafikolycka på grund av en berusad person, följer inte utvecklingen av rattfylleribrott sedan år 2015. Enligt Brottsförebyggande rådet var antalet anmälda rattfylleribrott (inklusive grovt) 8 procent färre år 2019 jämfört med 2015 (BRÅ, 2020a). Månadsvisa jämförelser av mars, april och maj mellan åren 2019 och 2020 visar dessutom att antalet anmälda rattfyllerier minskat med 25–32 procent (BRÅ, 2020b). Det ska dock noteras att från den 10 mars stoppades, på grund av coronapandemin, polisens arbete med rutinmässiga alkoholutandningsprov utan misstanke om rattfylleri (Polisförbundet, 2020; Polisen, 2020). Det förklarar delvis de minskade anmälningarna under perioden.

Attityder till alkoholpolitik

Inledning

En grundläggande slutsats från 2015 var att det fanns ett stöd hos en majoritet av svenska folket för en restriktiv alkoholpolitik (Ramstedt, 2018). För de sex påståendena om alkoholpolitik som analyserades, varierade stödet mellan 60 procent (priset bör vara högt) till 94 procent (polisen bör ha befogenhet till slumpmässiga nykterhetskontroller i trafiken). Stödet för att införa varningstexter på alkoholförpackningar, för begränsningar i antal butiker och öppettider, samt för förbud mot alkoholreklam uppgick till mellan 60 och 80 procent. Detta tolkades som att stödet för den svenska alkoholpolitiken var mer grundligt förankrat i befolkningen och handlar inte bara om en positiv inställning till Systembolagets detaljhandelsmonopol.

Vissa resultat kunde också tolkas som att det fanns stöd för en mer restriktiv politik än den rådande. En majoritet ville införa åtgärder som inte används i Sverige idag, exempelvis varningstexter på alkoholförpackningar och förbud mot alkoholreklam. Samtidigt konstaterades att dessa resultat endast gällde situationen 2015 och att det fanns osäkerhet kring hur stabila dessa uppfattningar var över tid. Det har tidigare visat sig att det kan ske betydande och snabba förändringar i alkoholopinionen, till exempel i samband med Sveriges medlemskap i EU (Leimar m.fl 2013).

Under de senaste fem åren har det inte skett några stora förändringar i den alkoholpolitiska debatten i Sverige. Den mest diskuterade frågan har varit om gårdsförsäljning ska tillåtas eller inte och där en tredje utredning tillsatts för att utreda frågan (Socialdepartementet, 2020). Även om åsikterna går isär, tycks de flesta anse att gårdsförsäljning på sikt skulle hota Systembolagets monopol. Studier visar också att en majoritet i befolkningen (52 procent) är positiv till gårdsförsäljning (Karlsson, Holmberg & Weibull, L., 2019). Vidare har en uppluckring av det finska alkoholmonopolet uppmärksammats. Från och med januari 2018 tilläts försäljning av starköl i livsmedelsbutiker i Finland. Liknande krav har förts fram i Sverige. Bland annat vill Moderaterna tillåta försäljning av öl och vin i livsmedelsbutiker. Vidare fick en rapport från finansdepartementet, som var kritisk till alkoholpolitiken stort utrymme i media (Sundén, 2019). Bland annat drog man slutsatsen i rapporten att svensk alkoholpolitik fungerar dåligt och att monopolet därför bör avskaffas.

Sammanfattningsvis har den alkoholpolitiska debatten under de senaste fem åren till stor del handlat om förslag om liberaliseringar av alkoholpolitiken. Det är därför av intresse att se om detta avspeglar sig i någon förändring i befolkningens syn på alkoholpolitik.

Metod

Frågorna om alkoholpolitik består av sju påståenden som uttrycker en positiv attityd till olika alkoholpolitiska åtgärder.

De exakta formuleringarna presenteras nedan:

1. Antalet butiker som säljer alkohol bör hållas lågt för att minska alkoholrelaterade skador
2. Priset på alkohol bör vara högt för att minska alkoholrelaterade skador
3. Det bör finnas begränsningar för hur sent på kvällen man ska kunna köpa alkohol
4. Polisen bör ha befogenhet att genomföra slumpmässiga nykterhetskontroller av bilföraren även utan misstanke om rattfylleri
5. Alkoholreklam bör vara förbjudet
6. Varningstexter om alkoholens risker bör visas på alkoholförpackningar
7. Utbildning och information bör vara den viktigaste strategin för att minska alkoholrelaterade skador

Därutöver ställs fyra mer generella påståenden om synen på alkohol och ansvaret för att minska alkoholproblem i samhället:

1. Vuxna människor är själva ansvariga för att skydda sig från skador av sin alkoholkonsumtion
2. Stat och myndigheter har ansvar för att skydda människor från att skadas av sin alkoholkonsumtion
4. Föräldrar, och inte staten, bör själva få bestämma när deras barn ska få börja dricka alkohol
5. Alkohol är som vilken vara som helst och behöver inte några speciella restriktioner

Analysen innehåller en jämförelse av svarsfördelningen i hela befolkningen (urvalet), för respektive fråga samt uppdelat på kvinnor och män. Definitionen av stöd för ett påstående är att respondenten har svarat ”instämmer helt” eller ”instämmer delvis” till påståendet.

Alkoholpolitiska insatser

I tabell 14 redovisas det i vilken utsträckning respondenterna instämmer helt eller delvis i sju påståenden om alkoholpolitik. Påståendena är rangordnade i tabellen, från det som har högst stöd till det som har lägst. Först kan det konstateras att en majoritet av respondenterna, både bland kvinnor och män, ger sitt stöd till samtliga alkoholpolitiska insatser. Ett genomgående resultat är också att en större andel kvinnor är positiva till samtliga restriktioner.

År 2020 finner man starkast stöd för påståendet att polisen ska ha rätt att göra slumpmässiga nykterhetskontroller (92,9 procent) och för att utbildning och information ska vara den viktigaste strategin för att minska alkoholskador (93,1procent). Resterande påståenden

har stöd från mellan 60 och 80 procent av respondenterna; att varningstexter bör visas på alkoholförpackningar (77,1 procent), att alkoholreklam bör vara förbjudet (74,5 procent), att antalet butiker som får sälja alkohol bör begränsas (68,9 procent), att ha begränsningar i öppettider på kvällen (67,1 procent), samt för att priset bör vara högt (61,1 procent).

Jämfört med 2015 har inställningen förändrats signifikant i tre frågor. Två av dem är i mer restriktiv riktning och en i en mindre restriktiv riktning. En högre andel av både kvinnor och män tycker att alkoholreklam ska vara förbjudet. Det är också en högre andel som tycker att det bör finnas begränsningar för hur sent på kvällen som man ska kunna köpa alkohol. Det ökade stödet för begränsade öppettider var dock bara signifikant för kvinnor. En signifikant lägre andel kvinnor tycker att polisen bör ha befogenhet att genomföra slumpmässiga nykterhetskontroller av bilföraren, även utan misstanke om rattfylleri men ingen minskning har skett bland män och inte heller totalt. När det gäller stödet för att använda utbildning och information, att hålla nere antalet butiker och att priset bör vara högt för att minska alkoholrelaterade skador, är stödet oförändrat både totalt och för kvinnor och män uppdelat.

Tabell 14. Andel (%) i befolkningen 18–84 år som instämmer i 7 påståenden om alkoholpolitiska åtgärder 2015 och 2020.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Polisen bör ha befogenhet att genomföra slumpmässiga nykterhetskontroller av bilföraren även utan misstanke om rattfylleri	94	92,9	91,7	91,4	96,3	94,4*
Utbildning och information bör vara den viktigaste strategin för att minska alkoholrelaterade skador	93,8	93,1	93	93,4	94,6	92,9
Varningstexter om alkoholens risker bör visas på alkoholförpackningar	80,8	77,1*	76,7	70,5*	84,9	83,8
Alkoholreklam bör vara förbjudet	67,1	74,5*	60,4	69,0*	73,8	80,3*
Antalet butiker som säljer alkohol bör hållas lågt för att minska alkoholrelaterade skador	66,9	68,9	60,2	60,9	73,7	77
Det bör finnas begränsningar för hur sent på kvällen man ska kunna köpa alkohol	63,6	67,1*	57,5	60,8	69,8	73,5*
Priset på alkohol bör vara högt för att minska alkoholrelaterade skador	60,1	61,1	53,4	53,3	66,9	69,1

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån enligt CHI-2 test.

I tabell 15 presenteras resultat gällande synen på vem som bär ansvaret för att minska alkoholskadorna i samhället, och om man tycker att alkohol överhuvudtaget behöver restriktioner.

Starkast stöd finns för uppfattningen att vuxna har ett eget ansvar för att skydda sig från att få skador av sin alkoholkonsumtion. 2020 är det 81 procent som anser detta och det är något fler män (82 procent) än kvinnor (80 procent). Samtidigt anser en klar majoritet (71 procent) att stat och myndigheter har ett ansvar för att skydda människor från att skadas av sin alkoholkonsumtion, och där är det fler kvinnor (74 procent) än män (68 procent) som tycker det. I linje med uppfattningen att samhället har ett ansvar, anser endast en minoritet (knappt 30 procent) att det är föräldrar och inte staten som ska bestämma när deras barn får börja dricka alkohol. I denna uppfattning finns ingen skillnad mellan kvinnor och män. Slutligen är det en minoritet (ca 25 procent) som har uppfattningen att alkohol är som vilken vara som helst och utan behov av speciella restriktioner. Denna uppfattning är vanligare bland män (28 procent) än bland kvinnor (22 procent).

Endast få förändringar har skett i dessa attityder sedan 2015. Den enda signifikanta skillnaden är att fler anser att stat och myndigheter har ett ansvar för att skydda människor från att skadas av sin alkoholkonsumtion. Uppgången gäller för samtliga, såväl som för kvinnor och män separat. Gällande övriga frågor är däremot åsikterna oförändrade.

Tabell 15. Andel (%) i befolkningen 18–84 år som instämmer i 4 påståenden om alkohol 2015 och 2020.

	Totalt		Man		Kvinna	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Vuxna människor är själva ansvariga för att skydda sig från skador av sin alkoholkonsumtion	82	81,1	82,3	82,2	81,7	79,9
Stat och myndigheter har ansvar för att skydda människor från att skadas av sin alkoholkonsumtion	67,8	71,4*	65,8	68,5*	69,8	74,3*
Föräldrar, och inte staten, bör själva få bestämma när deras barn ska få börja dricka alkohol	31,1	28,8	32,1	29,2	30,1	28,5
Alkohol är som vilken vara som helst och behöver inte några speciella restriktioner	24,6	25,1	27,6	28,2	21,6	22

* Statistiskt signifikant förändring på minst 5 %-nivån.

Diskussion

Sammantaget visar resultaten att ett stöd för en restriktiv alkoholpolitik kvarstår hos en majoritet av befolkningen. De visar också att detta stöd i vissa fall har stärkts sedan 2015. Det gäller en ökad andel som tycker att alkoholreklam bör förbjudas och att det bör finnas begränsningar i hur sent på kvällen alkohol ska få köpas. Ett stärkt stöd för att stat och myndigheter har ett ansvar för att skydda människor från att skadas av alkohol framkommer också. En fråga har dock fått ett lägre stöd i befolkningen, nämligen att införa varningstexter om alkoholens risker på alkoholförpackningar.

Sammanfattande diskussion

Det övergripande syftet med denna rapport var att undersöka om alkoholkulturen i Sverige har förändrats under de senaste fem åren. Mot den bakgrunden jämfördes dryckesmönster, dryckesmotiv, attityder och alkoholrelaterade problem med hjälp av data från två jämförbara befolkningsundersökningar. Den ena genomfördes 2015 och den andra 2020. Sammantaget pekar resultaten på att det inte har skett några stora förändringar av alkoholkulturen i Sverige. Många kännetecken i det som betecknas som en torr dryckeskultur kvarstår, exempelvis ett utbrett berusningsdrickande och en tendens att problematisera alkohol och stödja statliga insatser. Nedan sammanfattar vi, och diskuterar några av rapportens huvudresultat.

Färre dricker men ingen förändring i hur ofta man dricker

Andelen som dricker alkohol i den vuxna befolkningen minskade från 87 till 85 procent. Det går i linje med att totalkonsumtionen sjönk under perioden. Nedgången var dock bara signifikant bland kvinnor och könsskillnaderna i andelen som dricker har således ökat något. Det skedde få förändringar vad gäller hur ofta alkohol dricks. Den enda skillnaden mellan 2015 och 2020 som var statistiskt signifikant var en nedgång i antal konsumtionstillfällen bland äldre (65–84 år). Nedgången bland äldre bryter mot de senaste årens ökade drickande i denna åldersgrupp (Raninen & Agahi, 2020). Det är därför ett resultat som blir angeläget att följa upp framöver för att se om det är ett trendbrott eller möjligen en konsekvens av coronapandemin (se nedan).

Oförändrat berusningsdrickande generellt men nedgång bland unga män

Mellan 2015 och 2020 skedde inga förändringar i berusningsdrickande i befolkningen generellt. Så kallad intensivkonsumtion (minst 4 eller 5 glas vid ett tillfälle) minskade dock bland unga vuxna (18–29 år), en nedgång som bara var signifikant bland unga män. En minskad intensivkonsumtion bland unga vuxna är i linje med vad man tidigare sett i denna grupp (Guttormsson, 2020). Mer kraftigt berusningsdrickande, definierat som konsumtion som lett till att man sludrade eller vinglade, minskade också bland unga vuxna män, den grupp i befolkningen som dricker mest alkohol. Nedgången i berusningsdrickande i denna grupp bekräftas alltså av flera indikatorer. Någon generell förändring i berusningsdrickande i befolkningen har däremot inte skett utan det traditionella berusningsdrickandet i Sverige lever i hög grad vidare.

Förstärkande och sociala dryckesmotiv är fortfarande ett viktigt skäl att dricka

De förändringar som skett gällande dryckesmotiv pekar på att en ökad tendens till att dricka berusningsorienterat. 2020 har det, jämfört med 2015, exempelvis blivit mer vanligt att ange förstärkande motiv (dricka för att det var roligt och för att du gillade känslan) och sociala motiv (fester och andra tillställningar blir roligare), medan det har blivit mindre

vanligt att dricka till mat, med familj och vänner. De minskade könsskillnaderna i alkoholkonsumtionen som framkommit under perioden 2015 till 2019 (Guttormsson U, 2020) återspeglas här i minskade könsskillnader i dryckesmotiv. Vi såg till exempel en uppgång av förstärkande, sociala och hanterande dryckesmotiv bland kvinnor, men inte bland män. Den könsskillnad, med en större andel män än kvinnor, som år 2015 noterades med hänseende till att uppge sociala och hanterande motiv (Landberg, 2018) har därmed minskat under femårsperioden.

Kvinnor uppger i större utsträckning egna problem men i mindre utsträckning problem från andras alkoholkonsumtion

Den minskade alkoholkonsumtionen under perioden 2015–2019 och utjämningen av skillnaderna i män och kvinnors alkoholkonsumtion (Guttormsson, 2020), återspeglas även i egna alkoholproblem och problem till följd av andras drickande. Även om egna alkoholproblem fortfarande är vanligare bland män, framkommer ökning av vissa problem bland kvinnor. I kontrast till det, har det skett en mer positiv utveckling på så vis att färre kvinnor rapporterar negativa konsekvenser på grund av alkoholkonsumtionen hos någon person i deras liv. Likaså har andelen kvinnor som hamnat i gräl med en berusad person minskat. Den minskande alkoholkonsumtionen mellan 2015 och 2019 som främst rör män, återspeglas alltså även i att kvinnor i lägre utsträckning upplever problem från andras alkoholkonsumtion. Kvinnor rapporterar dock något mer egna alkoholrelaterade problem

Stabilt stöd för en restriktiv alkoholpolitik

I enlighet med vad som är utmärkande för en torr dryckeskultur, har en klar majoritet i befolkningen uppfattningen att alkohol inte är en vara som andra och därför behöver restriktioner av olika slag. Denna uppfattning avspeglar sig i attityden till mer specifika restriktioner som får stöd av som minst 60 procent av de svarande. I vissa fall har stödet för restriktioner förstärkts sedan 2015. Det gäller både uppfattningen att det ska finnas begränsningar i hur sent på kvällen alkohol ska få köpas och att alkoholreklam bör förbjudas. Endast en fråga har fått ett lägre stöd i befolkningen, nämligen att införa varningstexter om alkoholen risker på alkoholförpackningar. Utifrån analysen av attityder till alkoholpolitik finns inga tecken på förändringar i alkoholkulturen i riktning mot att den skulle bli mindre torr. Majoritetens uppfattning har snarare förändrats mot en mer problematiserande uppfattning om alkohol.

Coronapandemins eventuella betydelse för resultaten

Samtidigt som uppgifterna till den här studien samlades in år 2020, breddade coronapandemin ut sig över Sverige. Det är möjligt att pandemin har påverkat utvecklingen av de aspekter av alkoholkulturen som studeras i den här undersökningen. Å ena sidan kan pandemin leda till minskad alkoholkonsumtion på grund av sämre ekonomi. Å andra sidan kan pandemin leda till ökad alkoholkonsumtion på grund av social isolering, oro, stress, försämrade livsvillkor och levnadsförhållanden (Folkhälsomyndigheten, 2020; Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin, 2020). Hur det slutliga utfallet blir för Sverige vet vi inte idag. Preliminära uppgifter visar dock inte på någon ökning av alkoholkonsumtionen under den inledande fasen av coronapandemin. Däremot framkom det att den totala

anskaffningen av alkohol har sjunkit med 7 procent under mars-april 2020 jämfört med samma period 2019 (Trolldal, 2020b).

Ett exempel på resultat där coronapandemin skulle kunna ha påverkat resultaten för 2020 är förändringar i dryckeskontext. Rådande restriktioner om sociala aktiviteter och resor kan ha lett till färre tillfällen med vänner och familj utanför hushållet. Detta skulle kunna, åtminstone delvis, förklara varför färre uppger att de har druckit alkohol tillsammans familj och vänner 2020 jämfört med 2015.

Ett annat exempel är indikationerna på minskat drickande bland äldre. Det var signifikant med avseende på antal dryckestillfällen och indikerades även av en sjunkande andel alkoholkonsumenter under 2020. Denna tendens syntes inte i samma utsträckning i andra undersökningar som täcker in 2015 till 2019. Det tyder alltså på att en förändring kan ha skett under 2020. Givet att äldre definierats som riskgrupp och varit mer isolerade än andra grupper, kan pandemin i större utsträckning ha lett till minskat drickande för denna grupp.

Ett ytterligare exempel på en möjlig effekt av coronapandemin är det ökade stödet för att stat och myndigheter har ett ansvar för att skydda människor från att skadas av sin alkoholkonsumtion. Det är möjligt att erfarenheten av att en statlig myndighet ansvarar för att skydda befolkningen från negativa effekter av pandemin, skulle kunna ha bidragit till att detta framstår som mer rimligt också gällande ansvaret för att förhindra alkoholrelaterade skador.

Begränsningar

Bortfallet är en begränsning i denna typ av urvalsundersökning, som gör anspråk på att beskriva situationen för hela befolkningen. Eftersom de som inte svarar kan avvika från de som medverkar, finns det en risk att skattningarna av förekomst och förändring kan vara missvisande. I denna studie saknas närmare information om bortfallet. Det kan konstateras att män och unga vuxna är något underrepresenterade bland respondenterna. Även om materialet var viktat för ålder och kön kvarstår risken för selektionseffekter, det vill säga att de som medverkar inte är representativa för befolkningen som helhet med avseende på det som mäts.

En annan möjlig begränsning av jämförbarheten mellan åren 2015 och 2020, är skillnaden i andelen som svarade på webb- respektive pappersenkäten. År 2015 svarade knappt 15 procent via webben, jämfört med närmare hälften år 2020. Tidigare metodstudier har visat att det finns små skillnader i att rapportera ej socialt önskvärda beteende, som alkoholkonsumtion, i olika typer av självadministrerade enkäter (som svarspersonen själv fyller i) (Bowling, 2005; Johnson, 2014). Det finns dock en risk att skillnader mellan åren som framkommit till viss del kan bero på olika spridning av svarsmetoderna. När vi tagit hänsyn till svarsmetod i analyserna (ej redovisat) framkommer dock endast små förändringar av resultatet. Därmed bedöms skillnader i svarsmetod inte påverka resultatet märkbart.

Avslutningsvis, resultaten som presenteras i denna rapport är i första hand av deskriptiv karaktär. Det finns många frågor där det vore önskvärt med mer fördjupade analyser för att öka förståelsen av utvecklingen under denna period.

Slutsats

Sammanfattningsvis kan det konstateras att alkoholkulturen i Sverige har varit stabil under de senaste fem åren. Det tycks också som att beskrivningen av alkoholkulturen som torr fortfarande äger giltighet, åtminstone vad gäller ett berusningsorienterat dryckesmönster i kombination med en hög problematisering av alkohol.

Undersökningen

Datainsamling, urval och bortfall

En kombinerad post- och webbenkät användes som datainsamlingsmetod. Ett slumpmässigt urval om 3 000 män och 3 000 kvinnor folkbokförda i Sverige drogs ur Statens personadressregister (SPAR). Enkäterna samlades in mellan maj och augusti 2015 samt mellan februari och maj 2020.

Både år 2015 och 2020 skickades det först ett missivbrev till folkbokföringsadressen för samtliga i urvalet. Brevet innehöll information om undersökningen. Det betonades att deltagande är frivilligt och att svaren är anonyma. I undersökningen 2020 erbjöds svarspersonerna att direkt svara på webbenkäten via en länk eller att vänta tills en pappersenkät skickades ut via post. 2015 informerades svarspersonerna om att en enkät skulle komma att skickas ut, som de kunde välja att besvara postalt eller via länk på elektronisk väg (webben). Därefter skickades enkäten med medföljande frankerat svarskuvert, tillsammans med ett informationsbrev med ett liknande innehåll som missivbrevet. Sammantaget skickades maximalt tre påminnelser till dem som inte besvarade enkäten under en bestämd tidsperiod. För att öka svarsfrekvensen erbjöds även en ersättning (presentkort på 100 kronor) i samband med det tredje och sista påminnelsebrevet. 2015 genomfördes även telefonpåminnelser i samband med att det sista påminnelsebrevet skickades ut. 2015 administrerades enkäten av undersökningsföretaget SKOP och år 2020 av Enkätfabriken. De sammanställde en anonymiserad svarsfil med samtliga inkodade enkätsvar.

I tabell 16 presenteras den totala undersökningens urval och bortfall. Av de 6 000 personer som ingick i urvalet svarade 2 347 personer år 2015 och 2 398 personer år 2020, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 40 procent för respektive år. Urvalet omfattade år 2015 personer födda mellan 1931 och 1998 och år 2020 personer födda mellan 1936 och 2003.

I den här rapporten har svarande som respektive år fyllde 17 år samt de som inte uppgett någon ålder exkluderats ($n_{2015} = 82$, $n_{2020} = 72$). Basen som ingår i den här rapporten för år 2015 är alltså de födda mellan 1931 och 1997 och utgör 2 265 svarspersoner. För år 2020 är de födda mellan 1936 och 2002 och utgör 2 324 personer.

Tabell 16. Urval och bortfall för undersökningarna genomförda 2015 och 2020.

	2015		2020	
	Antal	%	Antal	%
Bruttourval	6 000		6000	
Postreturer	135		21	
Avlidna	2		6	
Nettourval	5 863	100	5 973	100
Totalt svarande	2 347	40	2 398	40,2
(pappersenkät)	(2 004)	(85,4)	(1 241)	(52)
(webbenkät)	(343)	(14,6)	(1 157)	(48)
Totalt bortfall	3 516	60	3571	59,8
(avböjt medverkan)	(265)	(6,1)	(168)	(4,6)
(ej svarat)	(3 251)	(91,9)	(3407)	(95,4)
(svarande som exkluderats ur denna rapport då de är under 18 år)	(82)	-	(72)	-

Frågeformulär

Frågeformuläret var uppdelat i olika avsnitt och de avsnitt som är aktuella för denna rapport är: bakgrundsinformation och egen alkoholkonsumtion, dryckeskontext, dryckesmotiv, attityder till alkoholpolitik, problem av eget drickande och problem av andras drickande. Mer information om dessa frågor finns beskrivet under respektive kapitel. Se även enkätbilagan för fullständiga frågeformuleringar.

Vikter

Resultaten som presenteras i rapporten är viktade. Det innebär att man korregerar undersökningsgruppens sammansättning så att den bättre speglar befolkningens. Viktningen är gjord med hänsyn till kön och åldersgrupperna 18–29, 30–49, 50–64 och 65–84. Jämförelsesiffror för respektive år är inhämtade från Statistiska centralbyrån (SCB, 2017, 2020).

Av tabell 17 kan vi se att det i jämförelse med befolkningen var en viss överrepresentation av kvinnor och personer 50 år och äldre som deltagit i undersökningen. Dessa skevheter korrigerades genom viktningförfarandet. Fördelningen är näst intill identisk med befolkningen efter att vikten applicerats.

Tabell 17. Köns- och åldersfördelning avseende urvalet och befolkningen 2015 och 2020 presenterat i oviktade och viktade andelar (%).

	2015				2020			
	Oviktat antal (n)	Oviktat	Viktat	Befolkningen ^a	Oviktat antal (n)	Oviktat	Viktat	Befolkningen ^b
Kön								
Män	1021	45,1	50,2	50,2	1045	45,2	50,5	50,5
Kvinnor	1244	54,9	49,8	49,8	1269	54,8	49,5	49,5
Ålder								
18-29	361	15,9	20,5	20,5	328	14,1	19,7	19,7
30-49	680	30	33,6	33,6	671	28,9	33,8	33,8
50-64	582	25,7	23,6	23,6	606	26,1	23,7	23,7
65-84	642	28,3	22,3	22,3	719	30,9	22,9	22,9
Män								
18-29	161	15,8	21	21	144	13,8	20,3	20,3
30-49	290	28,4	34,1	34,1	284	27,2	34,2	34,2
50-64	261	25,6	23,6	23,6	261	25	23,7	23,7
65-84	309	30,3	21,2	21,2	356	34,1	21,8	21,8
Kvinnor								
18-29	200	16,1	20	20	184	14,5	19	19
30-49	390	31,4	33,1	33,1	385	30,3	33,4	33,4
50-64	321	25,8	23,5	23,5	342	27	23,7	23,7
65-84	333	26,8	23,4	23,4	358	28,2	23,9	23,9

^a (SCB, 2017). ^b (SCB, 2020).

Referenser

- Brottsförebyggande rådet [BRÅ]. 2020a. Brott mot trafikbrottslagen, Rattfylleri inkl. grovt (4, 4 a §). <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index> [citerad 2020-11-02].
- Brottsförebyggande rådet [BRÅ]. 2020b. Få tydliga konsekvenser av pandemin i Brås preliminära statistik över anmälda brott i september 2020.
- Statistiska centralbyrån [SCB]. 2017. Folkmängd efter ålder och kön. År 2015. . https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/BefolkningR1860/ [citerad 2017-02-21].
- Statistiska centralbyrån [SCB]. 2020. Folkmängd efter ålder och kön. År 2019. . https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/BefolkningR1860/ [citerad 2020-02-20].
- Berkow J, Månsson T. 2018:244. *Trafiksäkerhet - Resultat från trafiksäkerhetsenkäten 2018*. Trafikverket.
- Bowling A. 2005. Mode of questionnaire administration can have serious effects on data quality, *Journal of Public Health (Oxford, England), J Public Health (Oxf)*, 27: 281-91.
- Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin. 2020. *Coronapandemin och alkoholvanor - En prognos om kort- och långsiktiga effekter*. Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin.
- Cherpitel C J. 2000. A brief screening instrument for problem drinking in the emergency room: the RAPS4. Rapid Alcohol Problems Screen, *J Stud Alcohol*, 61: 447-9.
- Cooper ML. 1994. Motivations for alcohol use among adolescents: Development and validation of a four-factor model, *Psychological Assessment*, 6: 117-28.
- Englund A. *Skolelevers drogvvanor 2019*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.
- Englund AF. 2016. *Farväl till Systembolaget*. Stiftelsen Fritt Näringsliv/Timbro.
- Folkhälsomyndigheten. 2020. *Covid-19-pandemins tänkbara konsekvenser på folkhälsan*. Folkhälsomyndigheten.
- Greenfield T K, Nayak MB, Bond J, Ye Y, Midanik LT. 2006. Maximum quantity consumed and alcohol-related problems: assessing the most alcohol drunk with two measures. *Alcoholism: clinical and experimental research*, 30(9), 1576-1582.
- Guttormsson U. 2020. *Självrapporterade alkoholvanori Sverige 2004-2019*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.
- Johnson TP. 2014. Sources of error in substance use prevalence surveys, *International Scholarly Research Notices, Int Sch Res Notices*: 1-21.

- Karlsson D, Holmberg S, Weibull L. 2019. *Åsiktsöverenstämmelse mellan medborgare och politiker i alkoholpolitiska frågor*. Tabellbilaga. I: Storm och stiltje (Andersson U, Rönnerstrand B, Öhberg P, Bergström A, redaktörer.). SOM-institutet, Göteborgs universitet
- Landberg J. 2018. Dryckesmotiv – varför dricker man alkohol i Sverige?. I: Ramstedt M (redaktör). *Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige - om dryckesmotiv, dryckeskontext, attityder och anhörigproblematik*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.
- Leimar P, Ramstedt M, Weibull L. 2013. Public opinion and alcohol policy in Sweden, 1990–2012. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 30(6), 473-490.
- Moskalewicz J, Room R, Thom B (redaktörer). 2016. *Comparative monitoring of alcohol epidemiology across the EU. Baseline assessment and suggestions for future action. Synthesis report*. PARPA – the state agency for prevention of alcohol related problems. Warsaw.
- Norström T, Ramstedt M. (2006). Sweden – is alcohol becoming an ordinary commodity?. *Addiction*, 101(11).
- Polisen. 2020. Stopp för rutinmässiga alkoholutandningsprov. <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2020/mars/beslut-om-tillsvidarestopp-for-rutinmassiga-lau-kontroller/> [citerad 2020-10-28].
- Polisförbundet. 2020. Nationellt skyddsstopp för rutinmässiga utandningsprov. <https://www.polisforbundet.se/om-oss/press/pressmeddelanden/nationellt-skyddsstopp-for-rutinmassiga-utandningsprov2/> [citerad 2020-10-27].
- Ramstedt M (redaktör). 2018. *Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige - om dryckesmotiv, dryckeskontext, attityder och anhörigproblematik*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.
- Raninen J, Agahi N. (2020). *Country report: Trends in older people's drinking habits, Sweden 2004–2017*. Nordic Studies on Alcohol and Drugs.
- Room R. (1989). *Responses to alcohol-related problems in an international perspective: Characterizing and explaining cultural wetness and dryness*. La ricerca Italiana sulle bevande alcoliche nel confronto internazionale. Italy: Santo Stefano Belbo (CN).
- Socialdepartementet. (2020) Gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker. Kommittédirektiv 220:118.
- Socialstyrelsen. 2020a. Diagnoser, Endast slutna vård, Alkoholrelaterade diagnoser, Riket, Ålder: 15-85+. Statistikdatabas för diagnoser. https://sdb.socialstyrelsen.se/if_par/val.aspx [citerad 2020-10-26].
- Socialstyrelsen. 2020b. Dödsorsaksstatistik, Alkoholrelaterad dödlighet, Riket, Ålder: 15-85+. Statistikdatabas för dödsorsaker. https://sdb.socialstyrelsen.se/if_dor/val.aspx [citerad 2020-10-26].
- Sundén, D. 2019. *Synd och skatt– en ESO-rapport om politiken inom områdena alkohol, tobak och spel. Rapport till Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi 2019:2*. Regeringskansliet, Finansdepartementet.

Sundin E, Landberg J, and Ramstedt M. 2018. *Negativa konsekvenser av alkohol, narkotika och tobak – en studie med fokus på beroende och problem från andras konsumtion i Sverige 2017*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

Svensson J. 2018. Dryckeskontexter – i vilka sammanhang konsumeras alkohol i Sverige?. I: Ramstedt M (redaktör). *Aktuella perspektiv på alkoholkulturen i Sverige - om dryckesmotiv, dryckeskontext, attityder och anhörigproblematik*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Trolldal, B. 2020a. *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2019*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Trolldal, B. 2020b. *Effekter av Coronapandemin – alkoholanskaffning och konsumtion under mars och april 2020, jämfört med samma period 2019. Preliminära uppgifter*. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Alkoholen i Europa

- vanor, konsekvenser och attityder

C.A.N

Ange endast ett svarsalternativ per fråga om inget annat framgår.

Om du vill förklara eller förtydliga något ber vi dig göra det på sista sidan.

Bakgrundsinformation

Inledningsvis kommer några frågor om dig och din bakgrund.

1. Är du man eller kvinna?

- Man
 Kvinna

2. Hur gammal är du?

--	--

 år

3. Är du född i Sverige?

- Ja
 Nej

4. Vilka personer bor i ditt hushåll, d.v.s. bor du tillsammans med minst varannan helg?

Flera alternativ kan anges.

- Ingen
 Min gifta partner
 Min samboende partner (ej gift)
 Förälder/adoptivförälder/fosterförälder/styvförälder
 Syskon och/eller styvsyskon
 Egna barn och/eller partners barn 0-17 år
 Egna barn och/eller partners barn 18 år eller äldre
 Annan person, **Ange relation:**

OM DU BOR TILLSAMMANS MED BARN

5. Hur många barn 0-17 år bor tillsammans med dig?

--	--

 barn 0-17 år

6. Hur många barn 18 år eller äldre bor tillsammans med dig?

--	--

 barn 18 år eller äldre

7. Vilken är din högsta genomförda utbildning?

OBS! Ange endast ett alternativ.

- Ej avslutad grundskola
 Grundskola, folkskola, realskola eller liknande
 2-årig eller kortare gymnasieutbildning
 3-4-årig gymnasieutbildning
 Folkhögskola
 Kvalificerad yrkesutbildning 2 år eller längre
 Universitets- eller högskoleutbildning kortare än 3 år
 Kandidatexamen eller motsvarande universitets- eller högskoleutbildning 3 år
 Magister- eller masterexamen eller motsvarande universitets- eller högskoleutbildning 4-5 år
 Doktorexamen eller motsvarande universitets- eller högskoleutbildning på forskarnivå
 Annan utbildning, **Vilken?**

8. Vilken är din huvudsakliga sysselsättning just nu?

OBS! Ange endast ett alternativ.

- Arbetar som anställd
 Egen företagare
 Tjänstledig eller föräldraledig
 Studerande, praktiserande
 Arbetslös eller i arbetsmarknadspolitisk åtgärd
 Ålderspensionär
 Avtals-, sjuk- eller förtidspensionär
 Långtidssjukskriven (mer än 3 månader)
 Hemarbetande, sköter hushållet
 Annan sysselsättning, **Vilken?**

OM DU INTE ARBETAR

9. Har du tidigare haft betalt arbete?

- Ja
 Nej → GÅ TILL fråga 11

Alkoholkonsumtion

Nu kommer några frågor om hur ofta du har druckit olika typer av alkoholdrycker under de senaste 12 månaderna och hur mycket du vanligtvis drack vid varje dryckestillfälle.

10. Vilket är/var ditt huvudsakliga yrke?

Om du inte yrkesarbetar nu, ange det yrke som du huvudsakligen har haft.

Försök att lämna ett så detaljerat svar som möjligt. T.ex.: istället för assistent skriv inköpsassistent, i stället för chaufför skriv busschaufför, i stället för ingenjör skriv civilingenjör. Var god texta!

Ditt yrke:

11. Ungefär hur stor är hushållets sammanlagda månadsinkomst efter skatt?

Räkna den sammanlagda inkomsten för alla i hushållet.

--	--	--	--	--	--	--

 kronor efter skatt

12. Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd?

- Mycket bra
 Bra
 Varken bra eller dåligt
 Dåligt
 Mycket dåligt

13. Hur mycket väger du?

Svara i hela kilo.

--	--	--

 kg

14. Hur lång är du?

Svara i hela centimeter.

--	--	--

 cm

15. Hur ofta har du druckit folköl under de senaste 12 månaderna?

Folköl har en alkoholhalt mellan 2,8 och 3,5 % och kan köpas i livsmedelsbutiker.

- Varje dag
 5-6 dagar i veckan
 3-4 dagar i veckan
 1-2 dagar i veckan
 2-3 dagar i månaden
 1 dag i månaden
 6-11 dagar under det senaste året
 2-5 dagar under det senaste året
 1 dag under det senaste året
 Jag har inte druckit folköl under de senaste 12 månaderna, men jag har druckit tidigare, GÅ TILL fråga 17.
 Jag har aldrig druckit folköl eller endast smakat enstaka gånger, GÅ TILL fråga 17.

16. När du dricker folköl, hur mycket dricker du vanligtvis?

Fyll i antalet flaskor/burkar/glas av den storlek du vanligtvis dricker.

Flaskor/burkar om 33 cl

--	--	--

Glas om 40 cl

--	--	--

Flaskor/burkar/glas om 50 cl

--	--	--

17. Hur ofta har du druckit starköl under de senaste 12 månaderna?

Räkna inte med folköl eller lättöl som går att köpa i livsmedelsbutiker.

- Varje dag
 5-6 dagar i veckan
 3-4 dagar i veckan
 1-2 dagar i veckan
 2-3 dagar i månaden
 1 dag i månaden
 6-11 dagar under det senaste året
 2-5 dagar under det senaste året
 1 dag under det senaste året
 Jag har inte druckit starköl under de senaste 12 månaderna, men jag har druckit tidigare, GÅ TILL fråga 19.
 Jag har aldrig druckit starköl eller endast smakat enstaka gånger, GÅ TILL fråga 19.

18. När du dricker starköl, hur mycket dricker du vanligtvis?

Fyll i antalet flaskor/burkar/glas av den storlek du vanligtvis dricker.

Flaskor/burkar om 33 cl

--	--	--

Glas om 40 cl

--	--	--

Flaskor/burkar/glas om 50 cl

--	--	--

19. Hur ofta har du druckit vin under de senaste 12 månaderna?

Räkna även med mousserande vin och starkvin.

- Varje dag
- 5-6 dagar i veckan
- 3-4 dagar i veckan
- 1-2 dagar i veckan
- 2-3 dagar i månaden
- 1 dag i månaden
- 6-11 dagar under det senaste året
- 2-5 dagar under det senaste året
- 1 dag under det senaste året
- Jag har inte druckit vin under de senaste 12 månaderna, men jag har druckit tidigare, GÅ TILL fråga 21.
- Jag har aldrig druckit vin eller endast smakat enstaka gånger, GÅ TILL fråga 21.

20. När du dricker vin, hur mycket dricker du vanligtvis?

Fyll i antalet glas/flaskor av den storlek du vanligtvis dricker.

En bag in box innehåller oftast tre liter vin, dvs lika mycket som fyra 75 cl helflaskor.

Glas om ca 12 cl

--	--	--

Halvflaskor om 37 cl

--	--	--

Helflaskor om 75 cl

--	--	--

21. Hur ofta har du druckit starkcider eller alkoholisk under de senaste 12 månaderna?

Räkna inte med lättcider som går att köpa i livsmedelsbutiker.

- Varje dag
- 5-6 dagar i veckan
- 3-4 dagar i veckan
- 1-2 dagar i veckan
- 2-3 dagar i månaden
- 1 dag i månaden
- 6-11 dagar under det senaste året
- 2-5 dagar under det senaste året
- 1 dag under det senaste året
- Jag har inte druckit starkcider eller alkoholisk under de senaste 12 månaderna, men jag har druckit tidigare, GÅ TILL fråga 23.
- Jag har aldrig druckit starkcider eller alkoholisk eller endast smakat enstaka gånger, GÅ TILL fråga 23.

22. När du dricker starkcider eller alkoholisk, hur mycket dricker du vanligtvis?

Fyll i antalet flaskor/burkar/glas av den storlek du vanligtvis dricker.

Flaskor/burkar om 33 cl

--	--	--

Glas om 40 cl

--	--	--

Flaskor/burkar/glas om 50 cl

--	--	--

23. Hur ofta har du druckit sprit (t.ex. vodka, gin, whisky, konjak) under de senaste 12 månaderna?

- Varje dag
- 5-6 dagar i veckan
- 3-4 dagar i veckan
- 1-2 dagar i veckan
- 2-3 dagar i månaden
- 1 dag i månaden
- 6-11 dagar under det senaste året
- 2-5 dagar under det senaste året
- 1 dag under det senaste året
- Jag har inte druckit sprit under de senaste 12 månaderna, men jag har druckit tidigare, GÅ TILL fråga 25.
- Jag har aldrig druckit sprit eller endast smakat enstaka gånger, GÅ TILL fråga 25.

24. När du dricker sprit, hur mycket dricker du vanligtvis?

Fyll i antalet glas/flaska av den storlek du vanligtvis dricker.

Glas om 4 cl

--	--	--

Glas om 6 cl

--	--	--

Halvflaskor om 35 cl

--	--	--

Flaskor om 70 cl

--	--	--

Nu kommer en fråga om hur ofta du druckit alkohol (oavsett vilken typ av dryck du drack) under de senaste 12 månaderna.

25. Hur ofta har du druckit minst ett glas av något som innehåller alkohol under de senaste 12 månaderna?

D.v.s. minst ett glas av folköl, starköl, starkcider, alkoholisk vin, mousserande vin, starkvin eller sprit. Räkna ej med lättöl eller cider som kan köpas i vanliga livsmedelsbutiker.

- Varje dag
- 5-6 dagar i veckan
- 3-4 dagar i veckan
- 1-2 dagar i veckan
- 2-3 dagar i månaden
- 1 dag i månaden
- 6-11 dagar under det senaste året
- 2-5 dagar under det senaste året
- 1 dag under det senaste året
- Jag har inte druckit alkohol under de senaste 12 månaderna, men jag har druckit tidigare, GÅ TILL fråga 43.
- Jag har aldrig druckit alkohol eller endast smakat enstaka gånger, GÅ TILL fråga 43.

Nu kommer några frågor som handlar om i vilka sammanhang och med vilka personer du har druckit alkohol under de senaste 12 månaderna.

26. Hur ofta har du druckit alkohol...

Sätt ett kryss på varje rad.

	5-7 dagar i veckan	1-4 dagar i veckan	1-3 dagar i månaden	1-11 dagar senaste året	Aldrig senaste året
till maten?	☐	☐	☐	☐	☐
hemma hos dig själv?	☐	☐	☐	☐	☐
hemma hos någon annan?	☐	☐	☐	☐	☐
på en pub, bar, klubb eller restaurang?	☐	☐	☐	☐	☐
utomhus på allmän plats t.ex. i en park?	☐	☐	☐	☐	☐
med familjemedlemmar inklusive din partner?	☐	☐	☐	☐	☐
med vänner eller bekanta?	☐	☐	☐	☐	☐
med arbetskamrater?	☐	☐	☐	☐	☐
ensam (utan sällskap av andra personer)?	☐	☐	☐	☐	☐

Nu kommer några frågor om hur ofta du har druckit flera glas alkohol vid samma dryckestillfälle under de senaste 12 månaderna.

27. Hur många glas alkohol har du druckit som mest vid ett och samma dryckestillfälle under de senaste 12 månaderna?

Ett glas motsvarar:

- 1 burk/flaska (50 cl) folköl
- 1 burk/flaska (33 cl) starköl, starkcider eller alkoholisk
- 1 glas (12 cl) vin
- 1 glas (8 cl) starkvin
- 1 glas (4 cl) sprit

--	--

 antal glas

28. Hur ofta har du druckit minst 4 glas alkohol vid ett och samma tillfälle under de senaste 12 månaderna?

Tänk på att man ibland kan dricka mindre mängder av flera olika typer av alkohol som sammantaget motsvarar nedanstående dryckesspecifika mängder.

4 glas alkohol motsvarar:

- 4 burkar/flaskor (50 cl) folköl
- 4 burkar/flaskor (33 cl) starköl, starkcider eller alkoholisk
- 4 glas (12cl) vin
- 4 glas (8cl) starkvin
- 4 glas (4cl) sprit

- Varje dag
- 5-6 dagar i veckan
- 3-4 dagar i veckan
- 1-2 dagar i veckan
- 2-3 dagar i månaden
- 1 dag i månaden
- 6-11 dagar under det senaste året
- 2-5 dagar under det senaste året
- 1 dag under det senaste året
- Aldrig under de senaste 12 månaderna, GÅ TILL fråga 31.

29. Hur många timmar tar det normalt för dig att dricka 4 glas alkohol?

- Mindre än 1 timme
- 1-2 timmar
- 3-4 timmar
- 5-6 timmar
- 7-8 timmar
- 9 timmar eller mer

30. Hur ofta under de senaste 12 månaderna har du druckit minst 7 glas alkohol vid ett och samma tillfälle?

Tänk på att man ibland kan dricka mindre mängder av flera olika typer av alkohol som sammantaget motsvarar nedanstående dryckesspecifika mängder.

7 glas alkohol motsvarar:

- 7 burkar/flaskor (50 cl) folköl
- 7 burkar/flaskor (33 cl) starköl, starkcider eller alkoholisk
- 7 glas (12 cl) vin
- 7 glas (8 cl) starkvin
- 7 glas (4 cl) sprit

- Varje dag
- 5-6 dagar i veckan
- 3-4 dagar i veckan
- 1-2 dagar i veckan
- 2-3 dagar i månaden
- 1 dag i månaden
- 6-11 dagar under det senaste året
- 2-5 dagar under det senaste året
- 1 dag under det senaste året
- Aldrig under de senaste 12 månaderna

31. Hur ofta under de senaste 12 månaderna drack du så pass mycket att du vinglade eller pratade sluddrigt?

- Varje dag
- 5-6 dagar i veckan
- 3-4 dagar i veckan
- 1-2 dagar i veckan
- 2-3 dagar i månaden
- 1 dag i månaden
- 6-11 dagar under det senaste året
- 2-5 dagar under det senaste året
- 1 dag under det senaste året
- Aldrig under de senaste 12 månaderna, GÅ TILL fråga 33.

32. Ungefär efter hur många glas alkohol börjar du vingla eller prata sluddrigt?

Ett glas motsvarar:

- 1 burk/flaska (50 cl) folköl
- 1 burk/flaska (33 cl) starköl, starkcider eller alkoholisk
- 1 glas (12 cl) vin
- 1 glas (8 cl) starkvin
- 1 glas (4 cl) sprit

--	--

 antal glas

Nu kommer några frågor om konsekvenser som vissa kan uppleva av alkohol. Frågorna gäller de senaste 12 månaderna.

33. Har du haft skuld känslor eller känt ånger efter att du har druckit alkohol?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

34. Har en vän eller familjemedlem berättat om saker du sagt eller gjort i samband med att du druckit alkohol men som du själv inte kommer ihåg?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

35. Har du misslyckats med att göra sådant som normalt förväntas av dig på grund av att du druckit alkohol?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

36. Har det hänt att du har druckit alkohol på morgonen det första du gör?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

37. Har du hamnat i gräl i samband med att du har druckit alkohol?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

38. Har du hamnat i slagsmål i samband med att du har druckit alkohol?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

39. Har du råkat ut för en olycka eller skadats i samband med att du har druckit alkohol?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

40. Har du tappat pengar eller andra värdesaker i samband med att du har druckit alkohol?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

41. Har du ångrat något du sagt eller gjort i samband med att du har druckit alkohol?

- Nej
- Ja, 1-2 gånger
- Ja, 3 gånger eller mer

MOTIV FÖR ATT DRICKA ALKOHOL

Människor kan dricka alkohol av många olika anledningar.

Vi skulle vilja veta vilka motiv du anser är viktiga för din alkoholkonsumtion.

42. Om du tänker på de gånger du drack under de senaste 12 månaderna, vare sig det var öl, vin eller sprit, hur ofta drack du för att ...
Sätt ett kryss på varje rad.

Aldrig   Sällan   Ungefär hälften   Oftast   Alltid
av gångerna

	Aldrig	Sällan	Ungefär hälften	Oftast	Alltid
du gillade känslan av att dricka ett glas?	☐	☐	☐	☐	☐
det var roligt?	☐	☐	☐	☐	☐
fester och andra sociala tillställningar blir roligare?	☐	☐	☐	☐	☐
bli full?	☐	☐	☐	☐	☐
passa in i en grupp du tycker om?	☐	☐	☐	☐	☐
inte känna dig utanför?	☐	☐	☐	☐	☐
det hjälper när du känner dig deprimerad?	☐	☐	☐	☐	☐
du tror att det är hälsosamt?	☐	☐	☐	☐	☐
glömma alla problem?	☐	☐	☐	☐	☐
det är en del av en bra kost?	☐	☐	☐	☐	☐
det smakar gott?	☐	☐	☐	☐	☐

43. Nu kommer några frågor om dina attityder kring alkoholpolitik.

Sätt ett kryss på varje rad.

	Instämmer helt	Instämmer delvis	Tar delvis avstånd	Tar helt avstånd
Alkohol är en vara som vilken som helst och behöver inte några speciella restriktioner	☐	☐	☐	☐
Vuxna människor är själva ansvariga för att skydda sig från skador av sin alkoholkonsumtion	☐	☐	☐	☐
Stat och myndigheter har ansvar för att skydda människor från att skadas av sin alkoholkonsumtion	☐	☐	☐	☐
Antalet butiker som säljer alkohol bör hållas lågt för att minska alkoholrelaterade skador	☐	☐	☐	☐
Priset på alkohol bör vara högt för att minska alkoholrelaterade skador	☐	☐	☐	☐
Utbildning och information om alkohol bör vara den viktigaste strategin för att minska alkoholrelaterade skador	☐	☐	☐	☐
Alkoholreklam bör vara förbjudet	☐	☐	☐	☐
Polisen bör ha befogenhet att genomföra slumpmässiga nykterhetskontroller av bilföraren även utan misstanke om rattfylleri	☐	☐	☐	☐
Varningstexter om alkoholens risker bör visas på alkoholförpackningar	☐	☐	☐	☐
Det bör finnas begränsningar för hur sent på kvällen man ska kunna köpa alkohol	☐	☐	☐	☐
Föräldrar, och inte staten, bör själva få bestämma när deras barn ska få börja dricka alkohol	☐	☐	☐	☐

ANDRAS DRICKANDE I BARNDOMEN

44. Bodde du tillsammans med någon som drack för mycket (regelbundet eller vid enstaka tillfällen) när du var barn eller tonåring?

- Ja
 Nej GÅ TILL fråga 51

45. Var det din ...

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
Pappa (biologisk-, adoptiv-, styvpappa)	☐	☐
Mamma (biologisk-, adoptiv-, styvmamma)	☐	☐
Pappas nya fru, flickvän eller partner	☐	☐
Mammas nya man, pojkvän eller partner	☐	☐
Syskon	☐	☐
Annan person i ditt hushåll	☐	☐

46. I vilken grad påverkades du negativt av personens/personernas drickande?

- Mycket
 Lite
 Inte alls påverkad

47. Hände det att du blev lämnad i en otrygg situation på grund av att någon som du bodde med drack alkohol?

- Mycket ofta
 Ofta
 Ibland
 Sällan
 Aldrig

48. Hände det att någon av de som du bodde med skrek åt dig eller sa kränkande saker på grund av att de drack alkohol?

- Mycket ofta
 Ofta
 Ibland
 Sällan
 Aldrig

49. Hände det att du blev fysiskt skadad på grund av att någon som du bodde med drack alkohol?

- Mycket ofta
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

50. Hände det att du blev vittne till våld som uppstod på grund av att någon som du bodde med drack alkohol?

- Mycket ofta
- Ofta
- Ibland
- Sällan
- Aldrig

ANDRAS DRICKANDE UNDER DE SENASTE 12 MÅNADERNA

Nu kommer några frågor som handlar om negativa effekter av drickandet hos personer i ditt liv.

51. Under de senaste 12 månaderna, har det funnits personer i ditt liv som du anser har druckit för mycket alkohol (det kan vara regelbundet och långvarigt drickande eller vid enstaka tillfällen)?

- Ja
- Nej [GÅ TILL fråga 56](#)

52. Har personens/personernas drickande påverkat dig negativt på något sätt under de senaste 12 månaderna?

- Ja
- Nej [GÅ TILL fråga 56](#)

53. Vilken/vilka är personen/personerna som har påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
Hushållsmedlem	☐	☐
Familjemedlem som inte bor i hushållet (inklusive ex-partner)	☐	☐
Arbetskollega eller studiekamrat	☐	☐
Granne	☐	☐
Vän eller bekant	☐	☐
Annan person du känner, Ange relation:	☐	☐

54. Sammantaget, hur mycket har drickandet hos personen/personerna i ditt liv påverkat dig negativt under de senaste 12 månaderna?

- Mycket
- Lite

55. Hur ofta hände det att du påverkades negativt av personens/personernas drickande under de senaste 12 månaderna?

- Mycket ofta
- Ofta
- Ibland
- Sällan

Nu kommer några frågor om olika problem som kan uppkomma på grund av andras drickande oavsett om du känner personen eller inte.

Under de senaste 12 månaderna har det hänt att du har ...

56. Hållits vaken på natten på grund av oväsen från en berusad person (eller flera)?

- Ja
- Nej [GÅ TILL fråga 58](#)

OM JA:

57. Vem/vilka var personen/personerna som höll dig vaken på natten?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

58. Blivit förolämpad eller kränkt av något en berusad person (eller flera) sagt till dig?

- Ja
- Nej [GÅ TILL fråga 60](#)

OM JA:

59. Vem/vilka var personen/personerna som förolämpade eller kränkte dig?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

Under de senaste 12 månaderna har det hänt att du har ...

60. Blivit fysiskt skadad av en berusad person (eller flera)?

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 62](#)

OM JA:

61. Vem/vilka var personen/personerna som skadade dig fysiskt?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

62. Hamnat i ett allvarligt gräl med en berusad person (eller flera)?

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 64](#)

OM JA:

63. Vem/vilka var personen/personerna som du hamnade i gräl med?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

64. Varit passagerare i en bil där föraren varit berusad?

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 66](#)

OM JA:

65. Vem/vilka var föraren/förarna?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

66. Varit inblandad i en trafikolycka på grund av en berusad person (eller flera)?

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 68](#)

OM JA:

67. Vem/vilka var personen/personerna som orsakade trafikolyckan?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

68. Har du känt dig otrygg på allmän plats (inklusive i kollektivtrafiken) på grund av en berusad person (eller flera)?

- Ja
 Nej [GÅ TILL fråga 70](#)

OM JA:

69. Vem/vilka var personen/personerna som gjorde att du kände dig otrygg?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

70. Blivit störd av att en berusad person (eller flera) har kräkts, urinerat eller skräpat ned?

- Ja
 Nej [GÅ TILL slutet av enkäten](#)

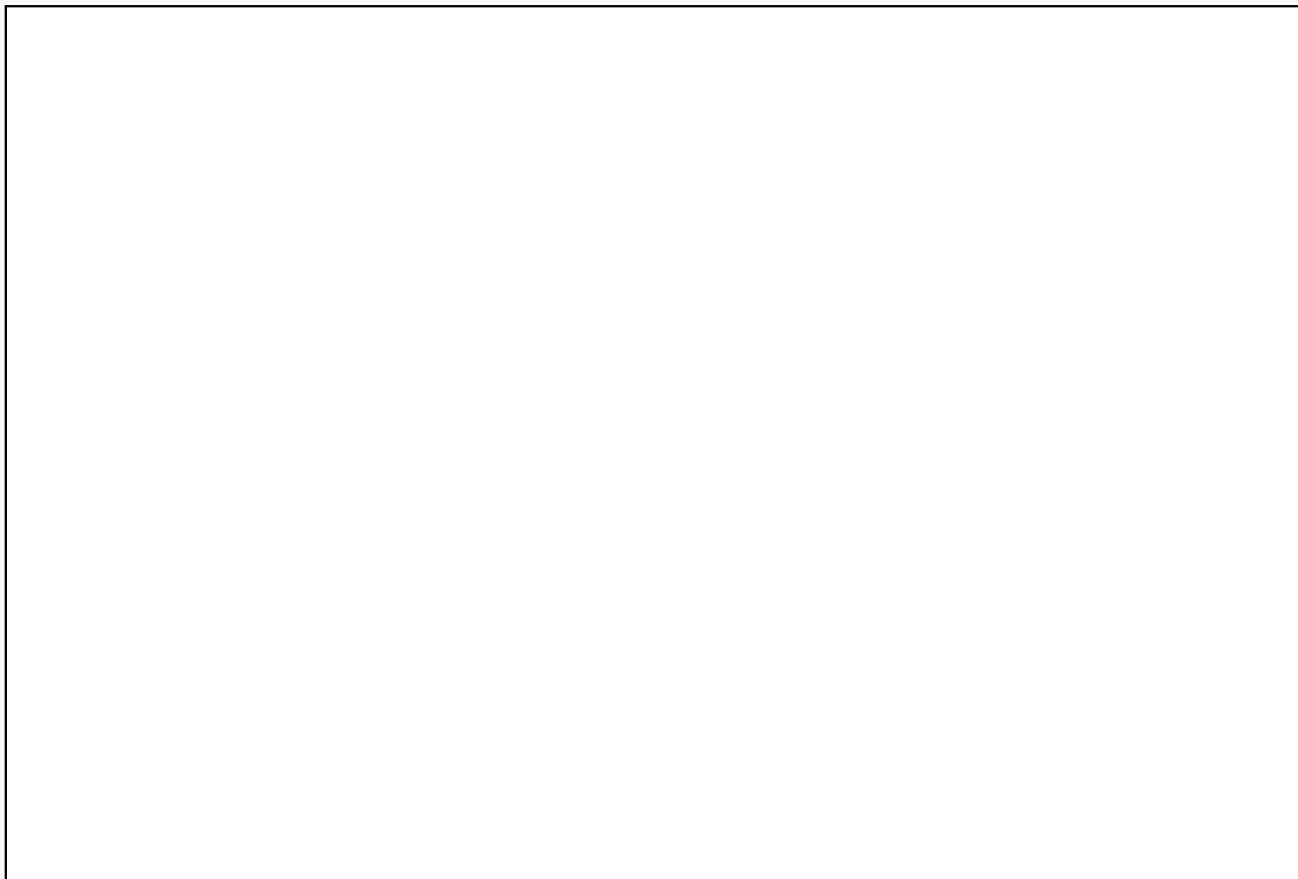
OM JA:

71. Vem/vilka var personen/personerna som du blev störd av?

Flera svarsalternativ kan anges.

	Ja	Nej
En person som du känner	☐	☐
En okänd person	☐	☐

Har du något ytterligare som du vill framföra är du välkommen att göra det här:

Behöver du hjälp eller stöd?

Via ditt landsting eller din kommun kan du komma i kontakt med de insatser inom hälso- och sjukvården och socialtjänst som tillhandahåller rådgivning.

Du kan även söka stöd på nätet, t.ex. via www.alkoholhjalpen.se

TACK FÖR ATT DU SVARAT!

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum som arbetar för minskade skador av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom att följa konsumtions- och skadeutvecklingen och genom kunskapshöjande insatser. Våra större återkommande nationella undersökningar är Skolelevs drogvanor, Monitormätningarna och Vanor och konsekvenser. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar på uppdrag av kommuner och län. CAN är en ideell förening med medlemsorganisationer och med ombud i alla län. Läs mer om oss på www.can.se.